

Bakmak ya da Görmek: Türk Yönetim Yazınını İnceleyen Çalışmaların Seyri (*)

To Look or to See: The Course of Studies Analyzing the Turkish Management Literature

Serkan Dirlik (**)(***)

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Türk yönetim yazınına çeşitli amaçlarla inceleyen 56 adet çalışmaya toplu bir bakış sağlamaktır. Bu çalışmada söz konusu çalışmalar için yeni bir sınıflandırma önerilmiş ve bu sınıflandırma temelinde sözkonusu çalışmaların Türk yönetim yazını hakkında bildiklerimize neler kattıkları değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları Türk yönetim yazınına inceleyen çalışmaların yazına sağladıkları katkılar çerçevesinde iki ana grupta kategorize edilebileceklerini göstermektedir. İlk grup çalışmalar yazını oluşturan çalışmaları belli özelliklerine bakarak sınıflandıran, derinlemesine bilgi içermeyen çalışmalardır. İkinci grup çalışmalar ise belli kuramsal problematikler çerçevesinde kurgulanan veya bulgularını çeşitli kuramsal bakış açılarına göre yorumlayan yazın taramalarıdır. Çalışmada ayrıca Türk yönetim yazını üzerine yapılabilecek çalışmaları geliştirmeye katkı sağlayacak bazı yaklaşımlar üzerinde durulmuş ve ileriki araştırmalar için bazı öneriler ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türk yönetim yazını, yazın incelemeleri, yönetim bilgisi

Abstract

The aim of this study is to provide an overview of 56 studies review Turkish management literature with regard to various purposes. By this study, a new classifi-

(*) Bu makalenin önceki versiyonuna ilişkin önerileri için kıymetli hocalarım Behlül Üsdiken, Şükrü Özen ve Deniz Tunçalp'e, sevgili meslektaşlarım Ozan Nadir Alakavuklar ve Akansel Yalçınkaya'ya çok teşekkür ederim. Ayrıca makalenin iki hakemine de bu çalışmayı oldukça titiz bir biçimde inceledikleri ve önerileri için teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak makalenin yayın sürecindeki katkı ve önerileri için de alan editörü Erkan Erdemir'e teşekkür ederim. Yapılan önerileri çalışmaya yansıtılabile veya yansıtamama ve varsa hatalar benimle alakalıdır.

(**) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, 48000 Kötekli/Muğla.

(***) Visiting Scholar, University of Illinois at Urbana-Champaign, College of Business, IL, USA. sdirlik@mu.edu.tr

cation for such literature is proposed and the contribution of these studies to our knowledge about Turkish management literature is highlighted. Findings of the study show that studies analyzing the Turkish literature can be categorized into two main groups according to extent of their contributions. The first group studies are studies that take stock of literature by looking at their certain features and do not provide deeper insights. The second type studies are studies that evaluate literature as a part of some theoretical problems or explain their findings from the lenses of different theories. Several avenues for improving research on Turkish management literature are also suggested and a research agenda for the future research is offered.

Keywords: Turkish management literature, literature reviews, management knowledge

Giriş

Bu çalışmanın temel amacı, Türk yönetim yazını⁽¹⁾ farklı amaçlar kapsamında inceleyen çalışmalara toplu bir bakış sağlamaktır. Böyle bir girişimin, hem yazını değerlendiren araştırmalara toplu olarak bakarak Türk yönetim yazınına gelişimini değerlendirme açısından, hem de Türk yönetim yazınına konu edinecek araştırmalar için yazın taraması kolaylığı sağlaması açısından katkısı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan incelemede Türkiye'deki akademik yazını kapsayan böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile bu eksikliğin giderilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada öncelikle SSCI, Ulakbim, Google Scholar, Ulusal Yönetim Organizasyon Kongre Bildirileri, Örgüt Kuramı Çalıştayı Bildiri Kitapları gibi çeşitli kaynaklar taranarak Türk yönetim yazınına inceleyen çalışmalar tespit edilmiştir.⁽²⁾ Çalışma betimleyici bir çalışma olup, yöntemi de tematik içerik analizidir (Anderson, 1998). Bu çerçevede tespit edilen çalışmalar detaylı olarak analiz edilmemiş, çalışmaların ilgi alanları genel olarak sınıflandırılmıştır.

Uluslararası yazında, Türkiye'de yaygın olarak yönetim ve organizasyon diye etiketlenen akademik disipline ait yazının özelliklerini değerlendiren çalışmaların hatırı sayılır bir tarihi olduğu ifade edilebilir. Uluslararası yazındaki yönetim ve organizasyon disiplinini ve yazınına inceleyen çalışmalar kabaca iki ana gruba ayrılabilir. Bunlardan ilki, genel olarak hem belli bir coğrafya temelinde (örn., Daft, 1980; Augier, March ve Sullivan, 2005; Üsdiken, 2010) hem de karşılaştırmalı olarak farklı coğrafyalarda üretilen yönetim ve organizasyon bilgisinin özellik-

(1) Bu çalışmada "yönetim yazını" ifadesi ile yönetim ve organizasyon disiplini kastedilmektedir.

(2) Ek 1'deki Tablo 6'da bahsi geçen çalışmaların toplu bir dökümü sunulmuştur.

lerini değerlendiren çalışmalardır (örn., Kassem, 1976; Guillen, 1994; Üsdiken ve Pasadeos, 1995; Koza ve Thoenig, 1995; Baum, 2011; Üsdiken, 2014). İkinci grup çalışmalar ise, hem yönetim ve organizasyon disiplininin alt alanlarının (örn., Ramos-Rodríguez ve Ruíz-Navarro, 2004; Ketchen, Boyd ve Berg, 2008), hem de bir bütün olarak yazının yaklaşımsal ve yöntemsel karakteristiklerini inceleyen çalışmalardır (örn., Scandura ve Williams, 2000).

Türkiye'deki yönetim ve organizasyon alanına ait çalışmaları farklı amaçlara göre inceleyen dikkate değer sayıda çalışmanın yapıldığı bilinmektedir. Türk yönetim yazınına inceleyen ve yazının karakteristiklerine ait değerlendirme sunan çalışmalar temel amaçları bakımından beş kategoride tasnif edilebilirler⁽³⁾:

- Yazının belli bir zaman kesitindeki durumu ve tarihsel süreçteki seyrini inceleyen çalışmalar (Bkz. Tablo 1),
- Yönetim yazınındaki araştırmaların “bilimleşmesi”/bilimselliği ve yöntemsel karakteristiklerini inceleyen çalışmalar (Bkz. Tablo 2),
- Yönetim ve organizasyon disiplininin alt alanlarındaki araştırmaların belli bir zaman kesitindeki durumunu inceleyen çalışmalar (Bkz. Tablo 3),
- Yönetim bilgisinin yayılımının bir çevre ülke olarak Türk yazınına etkilerini ve yazında moda yaklaşımların durumunu inceleyen çalışmalar (Bkz. Tablo 4), ve
- Bir bütün olarak yönetim yazınında ya da disiplinin alt alanlarında belli kuram, yaklaşım veya konuların durumunu inceleyen çalışmalar (Bkz. Tablo 5).

İzleyen bölümlerde yukarıda bahsi geçen sınıflandırmaların her biri ayrı bir başlık olarak ele alınmakta ve ilgili kategoride olduğu değerlendirilen çalışmalar incelenmektedir. Sonuç bölümünde ise Türk yönetim yazını üzerine yapılmış olan incelemelerin genel bir değerlendirmesi sunulmakta ve ilerleyen çalışmalar için önerilerde bulunulmaktadır.

(3) İncelemeye konu edilen çalışmaları seçerken temel kriterler akademik yazındaki çalışmaları inceleme ve yazına ilgili değerlendirme sağlama olarak ifade edilebilir. Bu çalışmaların sınıflandırılmasında ise dikkate alınan ölçü çalışmaların kapsamıdır. Bu sınıflandırmaların keskin bir ayırım içermediğini de göz ardı etmemek gerekir. Örneğin, kategori 1'deki çalışmaların bazıları da alanın “bilimleşmesi”/bilimselliği ve yöntemsel karakteristikleri hakkında bilgiler sağlayabilmektedir. Fakat bu kategorideki çalışmaların yazını inceleme amaçlarının önceliği ile kategori 2'deki araştırmaların önceliği farklıdır.

Türk Yönetim Yazınının Belli Bir Zaman Kesitindeki Durumu ve Tarihsel Süreçteki Seyri

Türkiye’de yönetim ve organizasyon alanındaki erken akademik yazının izlerinin sürülebileceği çalışmaların, iş yapmanın ilk kez bilime konu edildiği 1930-1950 arası döneme denk düştüğü söylenebilir (Üsdiken, 2003). Dönem, Alman işletme iktisadının Türkiye’ye aktarımının söz konusu olduğu dönem olup, bu dönemde işletmelerin kendi bünyeleri içinde bilenebilir ve örgütlenebilir bir nitelik taşıdığı için işletmenin yaşam ve başarı şansının arttırılabileceği⁽⁴⁾ (Üsdiken, 2003: 142) fikrinin temellendiği ve sevk ve idarenin gerek bilimsel gerekse pratik bilgisinin yayılmasına çalışılmaya başlandığı görülmektedir. Dönemin ürettiği yazında ‘yönetim’ veya ‘sevk ve idarecilik’ “bir meslek değildir, başka mesleklere sahip olanların işletmelerde belirli konumlara geldiklerinde yapmak durumunda kaldıkları bir iş” (Üsdiken, 2003: 141) olarak betimlenmektedir. Türkiye’de yönetim ile ilgili yazını oluşturan örnekler 1930’ların ortalarında oluşmaya başlamış (Üsdiken ve Çetin, 2001), 1950’lerle birlikte Türkiye’de işletme eğitiminin yükseköğretimdeki konumuna ilişkin önemli değişimler yaşanmaya başlanmış (Üsdiken, 2009) ve 1950’lerin ortalarından itibaren özellikle popüler yayınlarda yönetim konularının ele alınmasında artış söz konusu olmuştur (Üsdiken ve Çetin, 1999; 2001). Altmışlı yıllarda da, örgütler ve yönetim konularını çalışma konuları olarak gören dergiler ortaya çıkmıştır (Üsdiken ve Pasadeos, 1993). Bu dergilerin ortaya çıkışıyla birlikte artık yönetim ve organizasyon yazınının nabzını tutan veyahut Üsdiken ve Pasadeos’un (1993: 73) ifadesi ile “stok tespiti” sorgulamalarına imkan sağlayan başvuru kaynakları da ortaya çıkmaya başlamıştır. 1930’lardan 2010’lu yıllara kadar farklı dönem aralıklarında yönetim yazını çeşitli amaçlarla incelenmiştir. Bu bölümde yönetim ve organizasyon disiplinine ait Türkiye’deki akademik yazının⁽⁵⁾ belli bir zaman kesitindeki özelliklerini ortaya koymaya ve yazının tarihsel süreçteki seyrini değerlendirmeye yönelik çalışmaların bulguları

(4) Bir disiplin olarak İşletme İktisadı’nın Türkiye’de ortaya çıkış, gelişim ve sona erme serüveni hakkında detaylı bilgi edinmek için Erçek ve Üsdiken (2011)’nin çalışmasına bakılabilir.

(5) Akademik yazını değil de hedef kitlesi uygulama dünyası olan mesleki dergilere ait metinleri, holdinglerin haber bültenlerini, iş adamlarının veya profesyonel yöneticilerin söyleşilerini, iş adamlarının otobiyografilerini vb. yazıları inceleyerek yönetim ve organizasyon alanıyla ilgili Türkiye bağlamını da hesaba katan ve çok önemli konularda tespitleri barındıran çalışmalar da söz konusudur. Örneğin, çok genel bir başlıkla yönetim bilgisinin/uygulamalarının yayılımı konusundaki çalışmalar burada örnek olarak verilebilir (Örn. Özen, 2002b, 2002c, 2009, 2015; Erçek, 2004, 2006; Özen ve Berkman, 2007). Bunlara ilave olarak iş dünyasına yönelik dergiler ile ders kitapları üzerinden Türkiye’deki yönetim ve organizasyon yazınıyla ilgili değerlendirmeler sağlayan çalışmalar da bu çalışmada değerlendirilmemiştir (Örn. Coşkun, 2009a, 2009b; Dirlik, 2011; Arı ve Boylu, 2013). Benzer şekilde yazınla ilgili olarak akademisyenler üzerinde yapılan bir araştırma da (Gürol, Doğrusoy ve Aşık, 2004) bu çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

genel itibarıyla değerlendirilmiştir. Yapılan tarama sonucunda, Tablo 1.'de listelenen çalışmaların bu kategori altında toplanabileceği görülmüştür.

Tablo 1. Türk Yönetim Yazınına Belli Bir Zaman Kesitindeki Durumu ve Tarihsel Süreçteki Seyrini İnceleyen Çalışmalar

	Yayın	İncelenen Dönem	Kullanılan Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı
1	Berkman (1987)	1968-1987	İçerik analizi	503 makale (99'u yönetim alanında)
2	Üsdiken ve Pasadeos (1992a)	1975-1989	Bibliyometrik analiz	237 makale
3	Üsdiken, Selekler ve Çetin (1998)	1966-1978	İçerik analizi	118 makale
4	Üsdiken ve Çetin (1999)	1935-1965	İçerik analizi	23 makale
5	Üsdiken ve Çetin (2001)	1935-1965	İçerik analizi	55 kitap, 23 makale, 58 popüler dergi yazısı
6	Üsdiken ve Erden (2002)	1990-1999	Bibliyometrik analiz	174 makale
7	Berkman (2009)	1990'lar sonrası	Kavramsal	-
8	Özen (2013)	2003-2013	İçerik analizi	19 makale
9	Dirlik ve Şehitoğlu (2015)	2000-2009	Bibliyometrik analiz	173 makale

Tablo 1'deki çalışmaların en temel ortak özelliği bu çalışmaların yazına bir bütün olarak yaklaşmalarıdır. Bu çalışmalar, herhangi bir alt alan veya konu temelinde değil, inceledikleri dönem açısından genel olarak yazının genel profilini ortaya koymaktadırlar. Kavramsal bir çalışmayı dışarıda tutarsak, bu kategorideki çalışmaların hemen hepsinin inceleme konusu yaptığı yayın türü makedir. Üsdiken ve Çetin (2001) makalelerin yanı sıra kitap ve disiplinle ilgili popüler dergi makalelerini de incelemeye dahil etmiştir. Çalışmalar dönem olarak 1935'ten 2010'lu yıllara kadar yayımlanan çalışmaları kapsamaktadır. İlerleyen paragraflarda bu kategorideki çalışmaların ulaştığı bulgular, yine bu incelemelerin ele aldıkları dönemsel kesitlere göre sıralanarak değerlendirilmiştir.⁽⁶⁾

(6) Çalışmaların bulguları yönetim ve organizasyon disiplini ile ilgili çalışmaları incelerken ele aldıkları dönemlerin tarihsel kesitine göre eskiden yeniye doğru sıralanarak değerlendirilmiştir. Örn. Üsdiken ve Çetin'in (1999, 2001) çalışmaları en eski tarihsel kesitle ilgili (1935-1965) değerlendirme sağladığı için ilk atıflar bu çalışmalara verilmiştir. Başlangıç tarihi daha erken bir kesit (1930-1950) Üsdiken'in (2003) çalışmasında görülebilir. Fakat

Üsdiken ve Çetin (1999), 1935 ve 1965 yılları arasındaki dönemde yayımlanan akademik kurum kaynaklı iki derginin 23 makalesini inceleyerek yönetim yazınının ilk dönemine ilişkin bilgiler sağlamaktadırlar. Bu makale yazını inceleyen çalışmalar içerisinde inceleme dönemi olarak en erken tarihsel kesiti kapsamaktadır ve 1950'lerdeki değişimlerin yazına ne derece etki ettiğini belirginleştirme amacındadır. Çalışmada analiz edilen makaleler; makalelerin esas niyeti, Türkiye bağlamına ilgi ve benimsenen yönetim modelleri olmak üzere üç boyutta içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İlgili makalelerin büyük bir kısmının esas niyetinin genel öğütler verme ve ilkeler önerme olduğu, hiçbir makalenin araştırma sonucu sunmadığı, çalışmaların genel eğiliminin Türkiye bağlamına değil kavramlara, ilkelere ve tekniklere yönelik olduğu ve Fayolist ilke ve işlevler yaklaşımının benimsenen yönetim modelleri açısından ön planda olduğu tespit edilmiştir. Makalede incelenen otuz yıllık süre 1950 yılı kesit olarak alınarak iki ayrı döneme bölünerek incelendiğinde genel öğütler verme ve ilkeler önerme eğiliminde olan makalelerin oranı iki dönem için birbirlerine yakın olurken, esas farklılığın kavramsal tartışma yapma eğiliminde olanlarla bir veya bir takım teknikleri öğretmeye çalışanlarda gözlemlendiği belirtilmiştir. Ellili yıllar öncesinde kavramsal tartışmalar daha fazla ağırlık taşımakta ve öğüt vermeye eş düzeyde iken, 1950'ler sonrasında teknik aktarmaya daha fazla yönelim gösterildiği bulunmuştur. Ellili yılların başlarıyla gelen dönüşümün, ilk on beş yılında, Türkiye bağlamını daha iyi anlamaya çalışma yönünde bir değişikliği getirmediği de ortaya çıkmıştır. Türkiye bağlamına ilginin sadece sosyal siyaset yaklaşımını benimseyenlerde kendini gösterdiği tespit edilmiştir. İşletme iktisadı olarak adlandırılan yaklaşım 1950 öncesinde akademik dünyanın bakış açısını şekillendiren en önemli yaklaşım iken, 1950 sonrasında ağırlığını yitirmiş ve yerini Fayolist yaklaşım ve sosyal siyaset ve beşeri ilişkiler yaklaşımları almıştır. Üsdiken ve Çetin'e göre "esas mesele hemen hep dışarıda gelişeni getirmek olmuş görünmektedir" (1999: 57-58). Yazarlara göre, idare teknik ve yöntemlerini ülkede yayma/aktarma ve Türkiye bağlamını bilimsel olarak inceleme eğiliminde olma Türkiye'deki yazının çekirdek özelliklerini oluşturmaktadır. Ayrıca, 1950'liler yazında insan ilişkileri yaklaşımının kendini hissettirmeye başladığı yıllar da olmuştur (Üsdiken ve Çetin, 1999).

o çalışma işletme iktisadı yazını içerisinde yönetimin konu edilişinden (örn. işletme iktisadının, "sevk ve idare" üzerine ne söylediği) bahsettiği ve çalışmada doğrudan yönetim ve organizasyon alanına ait akademik yayınlar incelenmediği için ilk kategorinin en eski dönemi ele alan çalışma olarak Üsdiken ve Çetin'in (1999; 2001) çalışmalarına değinilmiştir.

Aynı yazarlar aynı dönem kesitinde (1935-1965), fakat bu sefer inceledikleri yayın türü çeşidini arttırarak yaptıkları başka bir çalışmada (Üsdiken ve Çetin, 2001), belirtilen dönemde yazında ne gibi değişimler olduğuna dair bazı tespitler sunmuşlardır. 1935-1965 dönemi için yönetimle ilgili 55 kitap, 23 akademik dergi makalesi ve 58 uygulamacılara dönük dergi yazısının incelendiği çalışmada, kitapların ve makalelerin başlıklarında geçen kelimeleri 1950 öncesi ve sonrası şeklinde iki farklı döneme ayırarak analiz eden yazarlar, 1950 öncesi dönemdeki başlıklarda en sık kullanılan kelimeler ile 1950 sonrasında en sık kullanılan kelimelerin oldukça farklı olduğunu tespit etmişlerdir. 1950 öncesi dönemde Alman menşeli “işletme iktisadı”nın hakimiyeti kitap ve akademik dergi makalelerinin başlıklarına yansımış görünürken, 1950 sonrası dönemde “işletme ekonomisi”nden “işletme yönetimi”ne geçişi yansıtır bir değişim olduğu tespit edilmiştir (Üsdiken ve Çetin, 2001: 112). Yazarların uygulamacılara dönük iki dergideki yazılar için yaptıkları inceleme sonuçları da kitap ve dergi makaleleri üzerine yaptıkları inceleme sonuçlarını desteklemektedir. Yazarlar, belirtilen yayın türleri üzerinden yaptıkları analizle Türkiye’deki yazının yönünün 1950’lerle birlikte genel yönetim ve insan ilişkileri yaklaşımına doğru kaydığını tespit etmişlerdir (Üsdiken ve Çetin, 2001).

1966-1978 yıllarını kapsayan ve hem akademik çevrelerden hem de uygulama dünyasından kişilerin çalışmalarının yayımladığı Sevk ve İdare Dergisi üzerine yaptıkları bir başka çalışmada Üsdiken, Selekler ve Çetin (1998) yönetim konularıyla ilgili 118 makaleyi incelemişlerdir. Çalışmada üç konu üzerinde durulmuştur: Birincisi yönetim aydınlarının kendi rollerini nasıl gördükleri, ikincisi incelenen makalelerin yazarlarının Türkiye bağlamıyla ne ölçüde ilgilendikleri ve üçüncüsü de erken dönemin yönetim aydınlarının hangi yönetim modellerine rağbet ettikleridir. İnceleme sonucunda, yönetme işi hakkında genel öğütler veren ve ilkeler öneren makalelerin büyük çoğunlukta olduğu, veri temelli bir araştırmaya dayanan yayın sayısının çok az olduğu ve dergide yayını olan Türk akademisyenlerin hiç veri temelli yayın üretmedikleri tespit edilmiştir. Makalelerin esas niyetinin araştırmanın incelediği dönem içindeki değişimi değerlendirildiğinde, genel öğüt verme amaçlı yazıların payının azaldığı, kavramsal tartışma türünde çalışmaların payının ise arttığı tespit edilmiştir. Yetmişlerdeki çalışmalarda, belirli bir yönetim tekniğini açıklamının artış gösterdiği de tespit edilmiştir. Yazar türüne göre makalelerin esas niyetini analiz eden yazarlar, uygulamacı yazarların genel öğütler veren yazılar yazdığını, belirli bir tekniği tanıtmaya niyetinde olan yazıların daha çok danışmanlık yapan yazarlar tarafından yazıldığı ve kavramsal

tartışma türündeki yazıların ise en çok akademisyenler tarafından yazıldığını tespit etmişlerdir. Akademisyenlerin yazdıkları yazılarda kavramsal tartışma ve genel öğüt verme niyetinin hakim niyetler olduğu görülmektedir (Üsdiken vd., 1998).

Araştırma bulgularına göre, yazıların büyük çoğunluğu Türkiye bağlamından kaynaklanmamaktadır ve Türkiye bağlamını odak konusu yapan çalışmalar oldukça düşük orana sahiptir. Araştırmanın incelediği dönem içinde Türkiye bağlamına yönelik ilginin zaman içinde düzenli olarak azaldığı tespit edilmiştir. Yazarlara göre, “Türkiye bağlamına ilgi göstermeden veya bir bağlantı kurma kaygısı bulunmadan düşünce ve yöntem ithal etme veya önerilerde bulunma eğilimi zaman içinde” artmaktadır (Üsdiken vd., 1998: 77). Türkiye bağlamına ilgi açısından akademisyen ve danışman yazarlarda ilginin daha fazla olduğu, uygulamacılarda ise ilginin düşük olduğu tespit edilmiştir. Toplu olarak bakıldığında ilkeler ve işlevler yaklaşımının egemen olduğu ve ardından bu modeli insan ilişkileri veya davranışçı yaklaşıma dayandırılan makalelerin geldiği tespit edilmiştir. Yazılarda benimsenen yaklaşımların araştırmanın incelediği dönem içindeki değişimi değerlendirildiğinde, ilkeler ve işlevler yaklaşımının payının sürekli azaldığı, insan ilişkileri yaklaşımı ile sistem ve durumsallık yaklaşımının dönemler içerisindeki payının arttığı tespit edilmiştir. Benimsenen yaklaşımlar temelinde yazar grupları açısından farklılıklar değerlendirildiğinde, araştırma sonuçlarına göre danışman ve uygulamacıların yazılarında ilkeler ve işlevler yaklaşımı ağırlıktadır. Farklılık danışmanların, uygulamacılara göre daha fazla bilimsel yönetim ile sistem ve durumsallık yaklaşımını benimsemelerinde gözlemlenmiştir. Akademisyenlerin ise diğer iki gruba göre ilkeler ve işlevler yaklaşımına daha az, insan ilişkileri yaklaşımı ile sistem ve durumsallık yaklaşımına daha fazla eğilimli oldukları tespit edilmiştir. Araştırma, incelediği dönem kapsamında, yazının ABD’deki yaklaşım ve uygulamaları ithal etme çabası içinde olduğunu ve bu ülkedeki yaygın düşüncelerin belli bir zaman aralığından sonra Türkiye yazınına yansıdığını, genel öğüt veren ve ilkeler sunan makalelerin çoğunlukta olduğunu ve hem veri temelli makalelerin hem de Türkiye bağlamına ilginin oldukça düşük olduğunu ortaya koymuştur (Üsdiken vd., 1998).

Dergiler üzerinden yazarının söylemiyle Türk yönetim yazınının “portresini çizmeye” çalışan öncü çalışmalardan biri de, Berkman’ın (1987), 1968-1987 yılları arasında Amme İdaresi Dergisi’nde yayımlanan 99’u yönetim ve organizasyon alanına ait 503 makaleyi incelediği çalışmasıdır. İncelenen dönem itibarıyla yönetim ve organizasyon alanına ait çalışmalar, yazara göre, Türkiye’deki sosyo-kültürel-ekonomik bağlamı hesaba katarak bilgi üretmeden yoksundur ve

genellikle Amerikan yazınındaki kavram ve modellemeleri aktarmakla yetinmektedir (Berkman, 1987).

1975-1989 yılları arasında dört dergide (*Amme İdaresi Dergisi*, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *ODTÜ Gelişme Dergisi*) yayımlanmış 237 yönetim çalışması, Üsdiken ve Pasadeos (1992a) tarafından atıf analizi yöntemiyle incelenmiştir. Belirtilen dönem kapsamında yazının özellikleri, yazarlar tarafından üç temel sorunsal açıdan incelenmiştir. Bunlar: (i) Türkiye'nin yakın geçmişi ve o gününde araştırma-öğrenme ekseninde konumu, (ii) Türkiye'deki yönetim yazınına yeni bilgiden yararlanmaya ne ölçüde eğilimli olduğu ve (iii) dışa bağımlılık sorunu şeklindedir (Üsdiken ve Pasadeos, 1992a: 110-111). İncelenen makaleler, örgütler ve yönetim, örgütsel davranış ve personel yönetimi alt alanları kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca makalelerin türü (kavramsal-görgül) ve makale yazarının kıdemi de dikkate alınmıştır. Araştırmada, incelenen makalelerin atıflarının yoğunlukları, kaynak türleri, atıf yaşları ve atıf yapılan kaynağın dili gibi değişkenler üzerinden araştırmanın ilgilendiği üç temel sorunsala cevap aranmaya çalışılmıştır. Araştırmanın belirtilen dönem kapsamında ortaya koyduklarını genel itibarıyla değerlendirecek olursak, seksen sonrasında görgül temeli olan çalışmaların arttığı, personel yönetimiyle ilgili çalışmaların atıf yoğunluklarının diğer iki alt alana göre daha az olduğu, kitap ve kitap bölümlerine verilen atıfların toplam atıflar içinde oldukça önemli bir paya sahip olduğu ortaya konmuştur. Dönem ve yazar kıdemiyle kaynak türü arasında anlamlı bir ilişki yokken makale konusu (personel yönetimiyle ilgili çalışmalarda diğer iki alt alana göre kitaba ve dergiye atıf verme oranı azalmakta) ve niteliğiyle (veri temelli makalelerde kitaba atıf verme oranı düşmekte) anlamlı bir ilişki olduğu ve dergi makaleleri ile yayımlanmamış çalışmalara atıf verilirken diğer kaynaklara göre görece daha yeni kaynaklardan yararlandığı da tespit edilmiştir. Ayrıca, dönem (80-84 döneminde makaleler önceki dönemlere göre kaynak yenilemede daha düşük orana sahip), yazının niteliği (görgül çalışmaların daha yeni kaynaklar kullanma eğiliminde olduğu) ve yazar kıdeminin (daha düşük kıdemlilerin yaptıkları çalışmalarda daha yeni kaynakları kullandıkları) atıf yaşı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Üsdiken ve Pasadeos, 1992a).

Toplam atıflar içerisinde en fazla atıfın İngilizce yayınlara yapıldığı, yararlanılan kaynak dilinin dönem (kapsanan dönem açısından Türkçe kaynaklara atıf artmakta), alt alan (örgütsel davranış makalelerinde Türkçe kaynaklar diğer alanlara göre daha düşük, personel yönetimi alanındaki makalelerde ise İngilizce dışındaki yabancı kaynakların kullanımı daha yüksek), makale türü (görgül ça-

lişmalarda Türkçe kaynakların kullanımı daha fazla) ve kıdem (daha genç akademisyenlerin yazılarında Türkçe ve çeviri kaynak oranı daha yüksek) arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yazarlar, araştırma bulgularından hareketle yazının incelenen dönem temelinde önemli bir değişime uğramadığını, en belirgin değişme olarak ise Türkçe kaynaklara verilen atıfların oranının artma eğiliminde olduğunu ve “öğretme/yol gösterme” normlarının yazını etkilediğini ifade etmişlerdir (Üsdiken ve Pasadeos, 1992a: 132).

Türk yönetim yazınının 1990’lı yıllardaki gelişimi, Üsdiken ve Erden’in (2002) 1990-1999 yılları arasında dört akademik dergideki (*Amme İdaresi Dergisi*, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *ODTÜ Gelişme Dergisi*) yönetimle ilgili 174 makaleyi atıf ve ortak atıf analizi yöntemiyle incelediği çalışmalarının bulgularıyla değerlendirilebilir. Çalışmaya göre, 1990’lı yıllarda erken dönemdeki yaklaşımdan daha modern bir “davranışçı” bakış açısı Türkçe yönetim yazınında egemendir (Üsdiken ve Erden, 2002: 99), en fazla atıf alan yayınlar ders kitabı niteliğinde kitaplardır ve Türkçe kaynaklar yabancı kaynaklara oranla daha fazla merkezdedirler. Bu dönemdeki yazına yazarların ifadesiyle “yöneticilik” bakış açısının hakimiyeti söz konusudur (Üsdiken ve Erden, 2002: 101) ve daha belirgin olarak örgütsel davranış alanı, örgütler ve yönetim ve insan kaynakları alt alanları kendi içlerinde bölünmüş bir görünüm arz etmektedirler. Çalışmaya göre, örgütler ve yönetim alt alanı içerisinde yazarlarca “uluslararası yönetim ve işletmeler” olarak ifade edilen çalışmaların ayrışma eğiliminde olduğu da tespit edilmiştir (Üsdiken ve Erden, 2002: 107). Yine bu alt alan içerisinde örgütler konusundaki ilginin “1980 öncesinin tanımlarıyla sınırlı kaldığı ve yönetim içinde kaybolmaya yüz tuttuğu” da belirtilmektedir (Üsdiken ve Erden, 2002: 109). Yazarlara göre, davranışçı anlayış 1990’lardaki yazında “en güçlü bakış açısı” olarak belirmiştir (Üsdiken ve Erden, 2002: 108).

2000’li yıllar açısından yazının durumu ise Dirlik ve Şehitoğlu’nun (2015) çalışması ile değerlendirilebilir. 2000-2009 yıllarında beş dergideki (*Amme İdaresi Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* ve *Yönetim Araştırmaları Dergisi*) 173 yönetim makalesinin atıflarını atıf analizi ve ortak atıf analizi yöntemiyle inceleyen Dirlik ve Şehitoğlu (2015), *Yönetim Araştırmaları Dergisi* (YAD) dışındaki dergilerde örgütsel davranış çalışmalarının ağırlığı olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte yine kitaplara atıf verme eğiliminin bu dört derginin makalelerine toplu olarak bakıldığında hala süre-

geldiği tespit edilmiştir. 1990'lı yıllarda Türkçe kaynakların İngilizce kaynaklara göre merkezde olma durumunun, 2000'li yıllarda artık geçerli olmadığı da tespit edilmiştir. YAD dışındaki dergilere ait makalelerin atıflarının ortak atıf analizi ile incelenmesi sonucunda, örgütsel vatandaşlık davranışı ve iş tatmini konularıyla ilgili çalışmaların ana kümeyi oluşturduğu görülmüştür. 2000'li yıllarda sadece yönetim makaleleri yayımlamak için yayın hayatına başlayan YAD'daki makalelerin atıfları da bu çalışmada ayrıca incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, YAD'ın Türkiye'deki yönetim yazınından farklılaşan bir yaklaşıma sahip olduğu, bu dergideki makalelerin atıf deseni incelendiğinde ders kitaplarına atıf vermenin düşük oranda olduğu ve bu dergilerdeki makalelerin Türkiye bağlamını daha fazla dikkate aldığı tespit edilmiştir. YAD'daki makalelerin atıflarına ilişkin ortak atıf analizi sonucunda kurumsalcı yaklaşıma ait çalışmaların ana kümeyi oluşturduğu tespit edilmiştir. YAD'ın örgüt kuramı alanında uluslararası yazında da hakim olan (Greenwood, Oliver, Sahlin, & Suddaby, 2008) kuramsal bakış açısını yansıttasının uluslararası yazındaki çalışmaları takipte daha eski dönemlere göre daha başarılı olunduğunun işareti olarak kabul edilebileceği gibi, Türkçe yazındaki genel durumdan farklı olan bu durumun derginin politikası ile de ilişkilendirilebileceği ifade edilmiştir (Dirlik ve Şehitoğlu, 2015).

2000'li yıllarda yazının özelliklerini değerlendiren bir diğer çalışma da Özen'e (2013) aittir. Uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye üzerine 19 yönetim ve organizasyon makalesini bağlamı dikkate alma özellikleri açısından inceleyen Özen (2013), bu çalışmaların hiç birinin bağlama özgü çalışma olmadığını ve 19 çalışmanın beşinin bağlamdan bağımsız çalışma iken 14'ünün bağlama yerleşik çalışma olduğunu tespit etmiştir.

Yazındaki araştırmaların bilimselliğini ve yönetsel özelliklerini inceleyen çalışmalara geçmeden önce, Berkman'ın (2009) 1990'lar sonrası yazına ilişkin bazı tespitlerine de bu bölümü sonlandırmadan önce değinmek faydalı olabilir. Berkman (2009), Türkiye'deki yazını inceleyen çalışmaların genel bulgularından hareketle, 2000'lerde de, "ABD' ve 'anket' egemenliğinin sürdüğü, ancak öte yandan da kuramsal katkı sağlayan, 'esaslı' çalışmaların ve 'çeşitliliğin' az da olsa giderek arttığı ve geleceğe ilişkin iyimserliği bir ölçüde sürdürmenin mümkün olduğu" görüşündedir (Berkman, 2009: 20)⁽⁷⁾.

(7) Vurgular aynen aktarılmıştır.

Yönetim Yazınındaki Araştırmaların “Bilimleşmesi”/ Bilimselliği ve Yöntemsel Karakteristikleri

Bu bölümde, yazındaki araştırmaların “bilimleşme”/bilimsellik ve yöntem konusundaki durumları hakkında bilgiler sağlayan çalışmaların bulguları değerlendirilmiştir.⁽⁸⁾ Yapılan tarama neticesinde Tablo 2’de listelenen çalışmaların bu bölümde belirtilen kategoriyi temsil edebilecek çalışmalar olduğu düşünülmüştür.

Tablo 2. Yönetim Yazınındaki Araştırmaların “Bilimleşmesi”/Bilimselliği ve Yöntemsel Karakteristiklerini Değerlendiren Çalışmalar

	Yayın	İncelenen Dönem	Kullanılan Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı
1	Üsdiken ve Pasadeos (1992b)	1975-1989	İçerik analizi	237 makale
2	Özen (2000)	1996-1998	İçerik analizi	78 bildiri
3	Üsdiken ve Erden (2001)	1972-1979 / 1990-1999	İçerik analizi	318 makale
4	Özen (2002a)	2000 öncesi	Kavramsal	-
5	Üsdiken (2002)	2000 öncesi	Kavramsal	-
6	Özen ve Kalemci (2006)	2000-2005	İçerik analizi	148 eser (makale+bildiri)
7	Kutunis, Bayraktaroğlu ve Yıldırım (2007)	1996-2006	İçerik analizi	62 bildiri
8	Erdemir (2008)	2002-2007	İçerik analizi	211 bildiri
9	Üsdiken ve Wasti (2009)	1970-1999	İçerik analizi	103 makale

Tablo 2’deki çalışmalar da ilk kategoridekiler gibi genel olarak yönetim yazınına değerlendiren çalışmalardır. Bu çalışmalardan üçü makaleleri inceleme konusu yaparken, üçü de bildirileri incelemiştir. Özen ve Kalemci (2006) hem makaleleri hem de bildirileri incelemiştir. Kalan iki çalışma ise derleme çalışması olup yazının 2000’ler öncesi durumunu değerlendirmektedir. Kavramsal değerlendirme sağlayan bu iki çalışma dışındaki çalışmalar 1970’lerden 2000’li yıllara kadar yazındaki araştırmaların “bilimleşmesi”/bilimselliği ve yöntemsel karakteristikleri konusunda bilgiler sağlamaktadır. Bu konu ile ilgili inceleme dönemi açısından en eski tarihe giden (1970’ler) çalışmalar Üsdiken ve Wasti (2009), Üs-

(8) Bu bölümdeki çalışmalar da inceledikleri dönemlerin kronolojisi esas alınarak sıralanmıştır.

diken ve Erden (2001) ve Üsdiken ve Pasadeos (1992b) çalışmalarıdır.⁽⁹⁾ İzleyen değerlendirmelerde öncelikle bu üç çalışmanın bulguları daha sonra da ele alınan dönemlere göre sırasıyla diğer çalışmaların bulguları ele alınmıştır.

Türkiye'deki üniversitelerde çalışan akademisyenlere ait 1970-1999 döneminde uluslararası ve ulusal dergilerde yayımlanmış yönetim ve organizasyon makalelerini inceleyen Üsdiken ve Wasti'nin (2009) araştırmasının temel amacı, Türkiye kaynaklı çalışmalarda hakim bilgi üretme modellerini belirlemektir. Ayrıca araştırmada temel alınan model ölçüsünde üniversite türünün ve 1980'lerin başlarında yükseköğretim alanında yaşanan değişikliklerin yönetim alanındaki çalışmalar temelinde bilgi üretim şekillerine etkileri de analiz edilmiştir (Üsdiken ve Wasti, 2009). Hakim bilgi üretme modelinin tespiti için kümeleme analizi yapılan çalışmanın sonuçlarına göre en büyük kümede gruplaşan yönetim makalelerinin genel özellikleri düşük bilim yönelimli olmaları, güçlü pratik yönelime sahip olmaları, görgül temelden yoksun olmaları ve bağlamı az dikkate almalarıdır. Bu gruptaki makaleler “öğüt verme” yaklaşımını benimseyen çalışmalardır (Üsdiken ve Wasti, 2009: 1066). Görgül araştırmalardan ziyade kişisel deneyimlerin yönlendirdiği bu tür araştırmaların dayandığı bilgi üretme modeli, temel olarak yönetsel eylemler için yönlendirici ilkeler bildirme ve yönetim etkinliğini artırma için teknikler ve yöntemler sunmadır. Bu grubu takip eden ikinci büyük küme ile büyük kümenin özellikleri çok benzemektedir, sadece bu ikinci büyük kümede pratik yönelimli olma daha düşük düzeyde görülmektedir. Yazarlar bu kümedeki çalışmaların yönelimi için “öğretme” etiketini kullanmışlardır (Üsdiken ve Wasti, 2009: 1075). Üçüncü büyük küme ise bilim yönelimli çalışmaların oluşturduğu kümedir. Bu kümedeki çalışmalar görgül zemini olan, bilim yönelimi güçlü, pratik yönelimi ve bağlama ilgisi düşük olan çalışmalardır. Makale sayısı açısından dördüncü büyük kümeyi oluşturan gruptaki çalışmalar ise pratik yönelimli görgül çalışmalar olarak nitelendirilmektedir. Bu çalışmalar düşük bilim yönelimli, güçlü pratik yönelimli, düşük bağlama ilgisi olan fakat görgül zemini olan çalışmalardır. Az sayıda makaleden oluşan son küme ise, bağlama ilgisi ve pratik yönelimi yüksek olan çalışmalardan oluşmaktadır. Yazarlar

(9) Bu çalışmanın kapsamı yönetim ve organizasyon alanı ile sınırlanmıştır. Türk yönetim yazınına yönetsel özelliklerini kamu yönetimi alanına ait çalışmalar ile bir arada ele alan ve bu nedenle kapsam dışı bırakılan, incelediği tarihsel kesit olarak daha erken tarihlere giden çalışmalar da vardır. (Örn. Katrinli, Özmen ve Arbak, 1995; Berkman, 1995; Berkman ve Kozan, 1979). Katrinli vd. (1995), *Amme İdaresi Dergisi*'nde 1968-1994 yıllarında yayımlanan 503 makaleyi, Berkman (1995), *Amme İdaresi Dergisi*'nde 1968-1988 yıllarında yayımlanan 503 makaleyi ve Berkman ve Kozan (1979), *Amme İdaresi Dergisi*'nde 1968-1977 yıllarında yayımlanan 269 makaleyi incelemişlerdir.

ayrıca analiz ettikleri makalelerin Türkiye’de yayımlanmış olanlarını incelediklerinde %75’inin pratik ve öğretim yönelimli olduğunu, %10’nun bilim yönelimli olduğunu tespit etmişlerdir. Uluslararası dergilerde yayımlanmış olanların %64’u ise bilim yönelimlidir. Araştırmada ayrıca üniversite türlerinin yayınlardaki bilgi üretme modelleri üzerine etkisi de sinanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Amerikan modelinin yansıdığı üniversitelerden çıkan yayınların daha bilim yönelimli ve pratik bilim modelinin yerleşmiş versiyona sahip oldukları, Kıta Avrupası modelinin daha fazla yansıdığı üniversitelerden gelen yayınların ise daha öğüt verici veya pratik yönelimli görgül modeli benimsedikleri tespit edilmiştir. Yazarlar analiz ettikleri yayınları iki döneme ayırarak (1970-1984/1985-1999), 1980’lerin başında yükseköğretim alanında yaşanan kurumsal değişimlerin bilgi üretim modeline etkisini de test etmişler ancak bir etki tespit edememişlerdir (Üsdiken ve Wasti, 2009).

Yönetim yazındaki araştırmaların “bilimleşmesi”/bilimselliği ve yöntemsel karakteristikleri hakkında bilgi sağlayan bir diğer çalışma da Üsdiken ve Erden’in (2001) çalışmasıdır. Yazarlar, 144’ü 1970’li yıllara (1972-1979), 174’ü ise 1990’lı yıllara ait (1990-1999) 318 yönetim makalesinin atıfları üzerinden yazının “bilimleşme” (atıf yoğunluğu ve makalelere atıf oranı ile hesaplanmakta) ve “Türkiye kaynaklı yazınla ilişki” (Türkçe kaynak oranı ve Türkçe makale oranı ile hesaplanmakta) boyutları açısından bir değişim olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, iki dönem açısından örgütsel davranış alt alanına ait çalışmalarda artış olduğu (1972-1979 dönemi için 31, 1990-1999 dönemi için 63), kavramsal çalışmaların sayısının ikinci dönemde azalırken (ilk dönemde 131, ikinci dönemde 109), görgül çalışmalarda beş kat artış yaşandığı (ilk dönemde 13, ikinci dönemde 65) tespit edilmiştir. Çalışmada, bilimleşme ile Türkçe kaynaklı yazınla ilişki kurma arasında negatif ilişki olduğu, hem atıf yoğunluğunun hem de makalelere atıf oranının ikinci dönemde arttığı ve atıf yoğunluğunun kurum türü açısından farklılaştığı, farklılığın da Amerikan modeline dayalı üniversitelerden yapılan yayınlarda atıf yoğunluğunun ve makalelere atıf oranının daha yüksek ortalama değere sahip olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Türkçe kaynak oranının ve Türkçe makale oranının dönem ve kurum türü ile ilişkisine bakan yazarlar, kurum türünün her ikisine de, dönemin ise sadece Türkçe kaynak oranına anlamlı bir etki yaptığını tespit etmişlerdir. Atıflar içinde akademik dergi makalelerin payının iki katına çıktığı, fakat Türkçe makalelerin makale atıfları içinde oranında iki zaman dilimi açısından bir farklılık olmadığı görülmüştür (Üsdiken ve Erden, 2001: 22). Kurum türü ve Türkiye kaynaklı ya-

zınla ilişki arasındaki etkileşim analiz edildiğinde de, Türkiye kaynaklı yazınla en fazla bağı olan yazıların TODAİE kaynaklı olduğu, en az bağı olanların da Amerikan kökenli üniversiteler olduğu tespit edilmiştir. Yazarlara göre, inceledikleri dönem itibarıyla, “Türkiye’de tarihsel olarak oluşmuş farklı akademik geleneklerin ürettiği yayın yapmaya ilişkin anlayış ve kalıplar arasındaki farkların da değişmeden sürmesi” söz konusudur (Üsdiken ve Erden, 2001: 23). Yazarlar ayrıca, görgül çalışmaların artışı konusunda önemli bir tespit de yapmışlardır. Yazarlar göre görgül araştırmaların artışıyla yazında “görünüm” değişikliği olduğunu fakat araştırma yapma konusundaki eski özelliklerin sürdüğünü ya da ancak sınırlı ölçüde değiştiğini ifade etmişlerdir (Üsdiken ve Erden, 2001: 25).

1975-1989 yılları arasındaki yazını, araştırma tasarımı ve kullanılan yöntem açısından değerlendiren Üsdiken ve Pasadeos (1992b), dört dergideki (*Amme İdaresi Dergisi*, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *ODTÜ Gelişme Dergisi*) 237 makaleyi altı temel başlıkta (araştırmanın niteliği, zaman çerçevesi, analiz düzeyi, ölçme yöntemleri, örneklem özellikleri ve analiz yöntemleri) ve üç alt alanı (örgütler ve yönetim, örgütlerde davranış ve personel yönetimi) dikkate alarak analiz etmişlerdir. Çalışmada, 237 yayının 37’sinin bir veri setine sahip olduğu ve 1980 sonrası görgül çalışmaların sayısında anlamlı bir artış olduğu tespit edilmiştir. Görgül çalışmaların %70,3’ünde ankete dayalı yöntem, %87,1’inde kesitsel zaman çerçevesi, %45,2’sinde birey analiz düzeyi, %71’inde soru kağıdı, %68’sinde tek maddeli ölçüm benimsemiştir. Görgül çalışmaların, %88’i güvenilirlik/geçerlik konusuna değinmemiş, en fazla özel sektör işletmeleri ile özel ve kamu işletmeleri birlikte görgül zemin yapılmış (payları ikisinin de %32,2), birey düzeyindeki araştırmaların %42,9’u yönetici veya uzmanların yanıtlarına, diğer düzeyler için ise %63,6’sı yönetici yanıtlarına dayandırılmıştır. Birey düzeyindeki araştırmaların %42,9’u 100’den küçük örnekleme sahipken, örgüt düzeyindeki araştırmaların %90,9’u 100’den küçük örnekleme sahiptir. Görgül araştırmaların %67,4’ü yanıtlama oranını, %63,3’ü istatistik testleri belirtmezken, %66,6’sı ya tek değişkenli istatistiksel yöntemlerden ya da çapraz çizelgelerden yararlanmıştı. Yazarlar, araştırmaların tasarım ve yönemselsel açıdan sorunları olduğunu belirtmekle birlikte zaman içinde görgül araştırmalardaki artışın, “tarama, izlenim aktarma ve uygulama yöntemi tanıtma” (Üsdiken ve Pasadeos, 1992b: 260) amacındaki çalışmalardaki artıştan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

1990’lı yıllar açısından da yazındaki araştırmaların yönemselsel durumu incelenmiştir. Özen (2000), 1996-1998 yıllarında düzenlenmiş olan üç Ulusal

Yönetim ve Organizasyon Kongresi'ne ait 78 bildiriye tasarım, veri toplama ve veri analizi temel boyutlarına ait toplam 24 kritere göre detaylı olarak incelemiştir. Araştırma tasarımı özellikleri açısından inceleme sonuçlarına göre, incelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun nesnelci yöntemsel varsayımı benimsediği (%89,7), temel amaç olarak çoğunlukla betimleme ve betimleyip açıklama amaçlarını benimsediği (%52,6; %35,9), araştırmaların misyonunun ağırlıklı olarak kurama katkı ile kurama katkı ve uygulamayı yönlendirmek olduğu (%48,7; %44,9), %57,7'sinde hipotez testi olmadığı tespit edilmiştir. İncelenen bildirilerin %71,8'inin en fazla sırasıyla yönetim/insan kaynakları uygulamaları, örgüt/yönetim bilgisi, örgüt kültürü ve örgütlerde davranış konularında gruplaştıkları, %91 gibi önemli bir ağırlıkla konuların yabancı yazın veya uygulamalardan kaynaklandığı, %80,3'ünün kültürlerarası geçirgenlikte ilişkin evrensel varsayımı benimsedikleri, analiz düzeyi açısından mezo düzeyin en ağırlıklı olduğu (%44,9, mikro: %42,3, makro: %12,8) belirlenmiştir (Özen, 2000).

Veri toplama boyutu ile ilgili olarak, araştırma sonuçlarına göre incelenen bildirilerin %50,7'sinde olasılıksız örnekleme türünün benimsendiği, %64,2'sinde yöneticiler ile yöneticiler ve işgörenlerden veri toplandığı, hiç birinde optimum örneklem büyüklüğünün hesaplanmadığı, %61,5'inde anket aracılığıyla veri toplandığı, %46,1'inde yabancı kaynaklı ölçek kullanıldığı, %76,9'unda güvenilirlik ve geçerlilik düzeyi hakkında bilgi verilmediği, hiç birinde sosyal beğenirlik etkisinin kontrol edilmediği, %77'sinde posta yoluyla ve elden katılımsız olarak anketleri uyguladıkları, görüşme yöntemini kullanılan 11 araştırmanın yedisinde görüşme yöntemi konusunda bilgi verilmediği, gözlem yöntemini kullanan 10 araştırmanın da altısında gözlem yöntemi hakkında bilgi verilmediği ve ikincil veri yöntemini kullanan 24 çalışmanın 17'sinin literatüre (makale/tez gibi yayınlara) dayalı olduğu tespit edilmiştir. Veri analiz aşaması ölçütleri açısından değerlendirildiğinde, incelenen bildirilerin %64,1'inin niceliksel, sadece %14,6'sının çok değişkenli analiz yöntemlerini kullandıkları, niteliksel yöntemleri benimseyen 28 çalışmanın 16'sının tasvir yöntemini benimsediği ve son olarak da %72,7'sinin herhangi bir istatistiksel paket programından yararlanmadığı bulgulanmıştır. Araştırma sonuçları, kongre bildirilerinin yöntemsel sorunları olduğunu fakat araştırma tasarımı ve veri analiz aşamalarında bu sorunları giderici nitelikler taşıdıklarını da göstermiştir (Özen, 2000: 113).

Türkiye'deki yazının yöntemsel durumunun tespitiyle ilişkilendirilebilecek bir diğer çalışma, Türkiye'de düzenlenen ulusal yönetim ve organizasyon kongrelerinin yazındaki görgül araştırma anlayışının benimsenmesine etkisini değeren-

dirme amacıyla Özen ve Kalemci'nin (2006) yaptığı çalışmadır. Yazarlar, 2000-2005 dönemi için bu tarihlerde yapılan ulusal yönetim ve organizasyon kongreleri bildirilerinden 74'ü ile *Amme İdaresi Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* ve *ODTÜ Geliştirme Dergisi*'nde yayımlanan makalelerden 74'ünü yöntem, konu ve analiz düzeyi açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre görgül çalışmaların bildirilerdeki oranının makalelere göre daha fazla olduğu (görgül araştırmaların toplam içindeki payı iki grup için sırasıyla %89,2; %62,2), görgül araştırmalarda niceliksel yöntemi benimseyen çalışmaların bildirilerdeki oranının da makalelere göre daha fazla olduğu (niceliksel yöntemi benimseyen görgül araştırmaların toplam içindeki payı iki grup için sırasıyla %81,8; %76) belirlenmiştir. Her iki yayın grubunda da konu benzerliği söz konusu olduğu fakat bildirilerin daha fazla örgütsel davranış alanında yoğunlaştıkları, örgüt kuramı çalışmalarının ise her iki grupta da listenin gerisinde kaldığı ve analiz düzeyleri açısından mikro düzeyi benimseyen çalışmaların bildirilerdeki oranının makalelere göre daha fazla olduğu (araştırmalarda mikro analiz düzeyinin benimsenmesinin toplam içindeki payı iki grup için sırasıyla %66,2 ve %51,4) tespit edilmiştir. Yazarlara göre, araştırmalarının işaret ettiği nokta kongrelerdeki bildirilerin araştırma yöntemi açısından farklılaştığı, kongrelerin görgül araştırma anlayışının benimsenmesinde etkisi olduğu fakat bu etkinin mevcut bilgi üretme tarzının sadece yöntemine etkide bulunduğu (Özen ve Kalemci, 2006: 582).

Yine yazının yöntemsel özelliklerini değerlendiren çalışmalardan biri de Erdemir'e (2008) aittir. 2002-2007 yılları arasında gerçekleştirilen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde sunulan ve ölçek kullanılan 211 bildiriye inceleyen Erdemir (2008), ölçek kullanılarak yapılan çalışmaların büyük bir ağırlıkta olduğunu (% 89), ölçek geliştirme (211 bildirininin 15'i) ve uyumlama (211 bildirininin 8'i) çalışmalarının ise düşük yoğunlukta olduğunu tespit etmiştir. Erdemir (2008) ayrıca, 211 bildiride 345 ölçek kullanıldığını, bunların %75'inin uyumlama yapılmadan kullanıldığını, ancak %58'inde güvenilirlik bilgisi, %13'ünde de geçerlik bilgisi verildiğini tespit etmiştir. Erdemir (2008) bu çalışmasıyla, ölçek geliştirme ve uyumlamadan ziyade hazır ölçeklerin kullanılmasına yönelik bir eğilim olduğunu, genellikle uluslararası yazındaki ölçeklerin tercüme edilerek ve uyumlama yapılmaksızın doğrudan kullanıldığını ve az sayıdaki ölçek geliştirme ve uyumlama çalışmalarında da izlenen süreçlerin ideal olmaktan uzak olduğunu ifade etmiştir.

Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde sunulan bildirilerde nitel araştırma yöntemlerinin kullanım durumlarını inceleyen Kutanis vd.'nin (2007)

çalışması da yazının yöntemsel durumunu inceleyen çalışmalardan biridir. Kutanis vd. (2007), 1993-2006 yılları arasında düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinin basılan bildiri kitaplarını inceleyerek nitel araştırma yöntemlerinin kullanım durumunu ve kapsamını tespit etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre dokuz kongrede basılan (1996, 1998, 2000-2006 yıllarındaki kongrelerin bildiri kitapları) 610 bildirin 62'si (% 10) nitel araştırma yöntemlerini kullanmıştır. Nitel yaklaşımı benimseyen 62 çalışmanın % 58'i incelenen kongre kitaplarının son dördünde, yani 2003-2006 yıllarındaki kongrelerin kitaplarında yer almaktadır. Kullanılan nitel araştırma yöntemlerine bakıldığında veri toplama aracı olarak mülakatın (%21,2), veri analizi olarak da içerik analizinin (%53,85) tercih edildiği ve örnek olay yönteminin (%19,23) öne çıktığı görülmektedir. Aynı çalışmada bir de akademisyenler üzerine bir tarama yürüten yazarlar, nitel araştırma kullanımının yazın açısından sınırlı olduğunu, bunun nedenleri olarak da nitel araştırmayla ilgili yöntemlerin yeterince benimsenmemesi, uzun zaman alması, güvenilirlikle ilgili problemlerin olması ve yöntemlerin yeterince öğrenilememesini sıralamışlardır (Kutanis vd., 2007).

Bu bölümde, şimdiye kadar bulguları genel itibarıyla aktarılan çalışmalar belli bir görgül inceleme temeli (makale ve/veya bildiri) olan çalışmalardır. Bölümü sonlandırmadan önce, içinde çok önemli tespitleri ve uyarıları barındıran iki kavramsal çalışmaya da değinilmelidir. Bu iki çalışmadan ilki, yazının bilimselliği konusu ile ilişkilendirilebilirken, ikincisi de Türkiye yazınındaki yöntemsel sorunları ve bunların nasıl aşılacağını konu edinmektedir. İlki, Üsdiken'in (2002) çalışması olup, yönetim disiplinindeki başlıca yönelimler ve tartışmaların tarihsel seyri değerlendirilmekte ve Türkiye'deki disiplinin gelişimi de bu çerçevede konumlandırılmaktadır. İkincisi ise, Özen'in (2002a) çalışması olup, Türkiye'deki yazının içinde bulunduğu yöntemsel sorunlara ilişkin tespitler ve çözüme ilişkin öneriler içermektedir.

1950'lerin ABD'sinde bilimle yönetimin bir araya gelmesiyle birlikte ortaya çıkan başlıca yaklaşımlar olan "bilimcilik" ve "yönetimcilik" ile daha sonraları ortaya çıkan Avrupa kaynaklı "eleştirel" ve "postmodern" yaklaşımları ve gelişmeleri değerlendiren⁽¹⁰⁾ ve bu gelişmelerin Türkiye'deki yansımalarını ele alan Üsdiken (2002), Türkiye'deki yönetim yazınının büyük ölçüde ABD'de üretilen bilgiye bağımlı olduğunu ve Türkiye'de farklı bir yönetimsel çizginin oluştuğunu

(10) Tarihsel açıdan bu yaklaşımlar ve gelişmeler için ayrıca Üsdiken (1995) ve Üsdiken ve Leblebici'ye (2001) de bakılabilir.

ifade etmiştir. Üsdiken (2002), Türkiye'deki yazın için iki temel durum tespitinde bulunmuştur. Öncelikle “Türkiye'deki yönetim alanındaki akademik faaliyetin temelini ‘uzman görüşü’ anlayışı oturmakta” ve egemenliğini sürdürmektedir (Üsdiken, 2002: 144).⁽¹¹⁾ Üsdiken'e göre (2002), Türkiye'deki yönetim alanına hakim olan anlayışın bilgi üretmede doğa bilimci modeli esas alan anlayıştan uzak kalması nedeniyle, yöneticilerin sorunlarından uzaklaşarak bilim yapma imkanı söz konusu olmamıştır. İkincisi de, Türkiye'de yönetim ile ilgili akademik faaliyetin “katıksız yönetimci” olduğu ve temel amacının yöneticilere yol göstermek olduğudur. Yazar, Türkiye'de gözlemlenen iki gelişmeyi de değerlendirmiştir. Bunlardan ilki, görgül çalışma sayısındaki artıştır. Üsdiken (2002) bu artışı temsil eden çalışmaların kurumsal temeli olmayan ve yöneticilikten arınmamış çalışmalar olduğunu belirtmiştir. İkinci gelişme, doğa bilimleri modeli dışındaki yaklaşımların Türkiye'deki yazına yansımalarıdır. Üsdiken (2002), bu yaklaşımların da Türkiye'deki yönetim alanındaki akademik faaliyete etkisinin çok sınırlı olduğunu belirtmiştir.

Türkiye'deki yönetim ve organizasyon yazınının temel özelliklerini ve sorunlarını değerlendirdiği çalışmasında Özen (2002a) ise, Türk yönetim yazınında, kendi ifadesiyle, bir “törenselleşmiş görgülcülük” anlayışının hüküm sürdüğünü belirtmiştir. Özen'e göre (2002a: 187) bu anlayış “yazında egemen olan yönetimci/evrenselci geleneğin, görgülcü anlayışı benimsemesinden” doğmaktadır. Bu anlayışın biçimlendirdiği araştırma mantığının amacının da “anlama-açıklamak amacıyla kuram geliştirme veya mevcut kuramlara katkıda bulunma kaygısı taşımaksızın, yönetimci-evrenselci anlayışla, ABD kaynaklı modellerin Türkiye'de ne ölçüde uygulandığını tespit etmenin” (Özen, 2002a: 194-195) ötesine geçmeyeceğini ifade etmiştir. Özen (2002a: 189), bu anlayışa sahip çalışmaların, “Türkiye'deki yönetsel/örgütsel olguları anlama ve açıklamaya yönelik bilgi birikimine yeteri kadar katkı sağlayamadığı”, “kuram geliştirme ve mevcut kuramları farklı bağlamlarda sınyarak tadil etme çabası göstermediği” ve “Türkiye'deki olguları kendi bağlamı içinde anlamamızı sağlayacak kuram ve modelleri üretmekten uzak göründüklerini” de belirtmiştir. Özen (2002a) bu çalışmasında ayrıca, görgül araştırma içeren doktora tezlerinde araştırmanın sunulduğu bölümde, makalelerin ise başlıklarında kullanılan “uygulama” nitelendirmesinin de hatalı bir

(11) Vurgu orijinal metne aittir. Uzman görüşü anlayışını, Üsdiken (2002: 132) şu şekilde tanımlanmıştır: “Yönetici, danışman veya akademisyen konumundakilerin, kendilerinin veya başkalarının kişisel tecrübelerine, başarılı örneklere, okuduklarına, sezgilerine ve inançlarına dayalı olarak yönetme işinin nasıl daha iyi yapılacağına ilişkin ortaya düşünceler, görüş ve ilkeler koymalarıdır”.

kullanım olduğunu ifade etmektedir. Özen'e göre (2002a: 197, 3.dipnot) bu kullanım geleneksel örgüt mühendisliği anlayışının bir ürünüdür ve doğa bilimlerine öykünülerek kullanılan bu terimin yönetim ve örgüt araştırmalarında tam karşılığı yoktur. Üsdiken de (2004b), "uygulama" teriminin araştırma, inceleme, çalışma gibi sözcüklere eş anlamlı veya onların yerine kullanıldığını ifade etmiştir.⁽¹²⁾

Yönetim ve Organizasyon Disiplininin Alt Alanlarındaki Araştırmaların Belli Bir Zaman Kesitindeki Durumu

Yönetim ve organizasyon disiplinindeki çalışmalar temelde dört farklı alt alanda sınıflandırılabilir: Örgüt kuramı, örgütsel davranış, insan kaynakları yönetimi ve işletme politikası/stratejik yönetim (Scandura ve Williams, 2000).⁽¹³⁾ Spesifik olarak bu dört alt alana dair Türkiye'deki yazını inceleyen çalışmalar söz konusudur. Tablo 3.'de bu kategoriye dahil edilebilecek çalışmalar listelenmiştir.

Tablo 3. Yönetim ve Organizasyon Disiplininin Alt Alanlarındaki Araştırmaların Belli Bir Zaman Kesitindeki Durumunu İnceleyen Çalışmalar

	Yayın	İncelenen Dönem	Kullanılan Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı
1	Üsdiken ve Pasadeos (1993)	1975-1989	Bibliyometrik analiz	107 makale
2	Üsdiken (1995)	1980-1995	Kavramsal	-
3	Dalyan (2002)	1983-2002	İçerik analizi	311 lisansüstü tez
4	Üsdiken ve Wasti (2002)	1972-1999	İçerik analizi	94 makale
5	Duman, Kalemcı ve Çakar (2005)	1980-2005	İçerik analizi	136 eser (makale+bildiri)
6	Sayılar (2005)	2000-2004	İçerik analizi	53 bildiri
7	Barca ve Hızıroğlu (2009)	2000-2008	Bibliyometrik analiz	102 bildiri
8	Benligiray (2009)	1983-2008	İçerik analizi	2216 lisansüstü tez

(12) Uygulama teriminin yanlış kullanımının günümüzde de sürdüğü ifade edilebilir. Örneğin, bu çalışmanın yazarı, son dört Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi (20., 21., 22., 23. Kongreler) bildiriler kitapları üzerine basit bir tarama yaparak başlığında "uygulama" kelimesi geçen ve Özen'in (2002a) tespitine uyan 14 çalışma tespit etmiştir. Bu çalışmalardan büyük bir kısmı tarama (survey) araştırması olmasına rağmen çalışmalarda ".konaklama/(veya turizm)/(veya sağlık)/(veya otomobil) sektöründe bir uygulama", "...akademisyenler üzerinde bir uygulama" gibi başlıklar kullanıldığı görülmüştür.

(13) Scandura ve Williams (2000: 1251-1252) sınıflandırmasında yukarıdakilere ek olarak araştırma yöntemleri de bir alt alan olarak verilmektedir ancak bu çalışmanın amacı açısından bu alt alan dikkate alınmamıştır.

9	Erdem (2009)	1996-2008	İçerik analizi	247 bildiri
10	Yozgat ve Kartaltepe (2009)	1998-2008	Bibliyometrik analiz	391 bildiri
11	Akdeve ve Köseoğlu (2013)	2000-2012	İçerik analizi	186 lisansüstü tez
12	Akar (2013)	2000-2009	İçerik analizi	28 eser (makale+bildiri)
13	Koç, Türker ve Özcan (2013)	2005-2012	İçerik analizi	198 bildiri
14	Kırkbeşoğlu, Sözen ve Kurt (2014)	2004-2013	Bibliyometrik analiz	123 bildiri
15	Köseoğlu, Akdeve ve Karayormuk (2014)	2000-2012	İçerik analizi	185 lisansüstü tez
16	Türker ve Yalçınkaya (2014)	2002-2013	İçerik analizi	182 bildiri
17	Yalçınkaya ve Türker (2014)	2002-2013	İçerik analizi	83 lisansüstü tez
18	Yalçınkaya ve Türker (2015)	1980-2014	İçerik analizi	220 makale
19	Duygulu ve Sezgin (2015)	1984-2014	İçerik analizi	216 lisansüstü tez
20	Kalemci ve Tuncay (2015)	2004- 2015	İçerik analizi	347 makale

Yukarıdaki alt alan ayırımına göre belirtecek olursak, örneğin örgüt kuramı alanı için, Üsdiken ve Pasadeos (1993), Üsdiken (1995); Kırkbeşoğlu vd. (2014), Türker ve Yalçınkaya (2014), Yalçınkaya ve Türker'in (2014, 2015) çalışmaları belirtilebilir. Örgütsel davranış alanı için Erdem (2009) ve Duygulu ve Sezgin'in (2015) çalışmaları belirtilebilir. Yozgat ve Kartaltepe'nin (2009) çalışması ise hem örgüt kuramı hem de örgütsel davranış çalışmalarını kapsamaktadır. İnsan kaynakları alt alanı için Üsdiken ve Wasti (2002), Sayılar (2005), Benligiray (2009), Akar (2013), Koç vd. (2014), Kalemci ve Tuncay'ın (2015) ve strateji alanı için de Dalyan (2002), Duman vd. (2005), Barca ve Hızıroğlu (2009), Akdeve ve Köseoğlu (2013) ve Köseoğlu vd.'nin (2014) çalışmaları belirtilebilir. İzleyen değerlendirmelerde alt alan sırasıyla belirtilen çalışmaların içerikleri ele alınmıştır.

Üsdiken ve Pasadeos (1993) çalışmalarında Türkiye'de örgütler ve yönetim⁽¹⁴⁾ alanındaki incelemelere hangi konu ve kuramsal bakış açılarının egemen olduğunu tespit etmeyi, zaman içinde ne tür değişimlerin meydana geldiğini belirlemeyi ve uluslararası alandaki gelişmeler çerçevesinde Türkçe yazının izlediği seyrin değerlendirmesini amaçlamışlardır. 1975-1989 zaman kesitinde, dört dergide yayımlanan 107 makalenin atıfları ortak analiz yöntemiyle analiz edilen bu

(14) Üsdiken ve Pasadeos (1993) çalışmalarında örgütler ve yönetimi, yönetimin bir alt alanı olarak değerlendirilmektedirler. Bu alt alanın kapsamı içinde örgüt kuramının yanı sıra strateji alanında yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır.

çalışmada, belirtilen kesitte en fazla atıf alan çalışmaların kitaplar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, yine incelediği dönem kapsamında Türkiye’de örgütler ve yönetim ile ilgili düşünce ve çalışmalarda en fazla ilkeleler ve işlevler yaklaşımıyla davranışçı yaklaşımın etkisi olduğu ortaya konmuştur. Yetmişlerin ikinci yarısında davranışçı yaklaşımı yansıtan çalışmalar ön planda iken, seksen sonrasında ilkeler ve işlevler yaklaşımının ağırlık kazandığı tespit edilmiştir. Üsdiken ve Pasadeos (1993), ayrıca 1970’lerin sonundan itibaren Türkiye’de örgütler ve yönetimle ilgili çalışmaların uluslararası yazındaki örgüt kuramı alanındaki gelişmeyi ve çeşitliliği (kaynak bağımlılığı, örgütsel ekoloji, işlem maliyetleri kuramı, kurumsal yaklaşım ile örgütleri kültür olarak gören bakış açıları ve postmodern yaklaşım) izlemediğini ve kuramsal gelişmelerden koptuğunu da belirtmişlerdir. Yazarlar, kapsadığı zaman kesiti temelinde çalışmalarının, “Türkiye’de örgütler ve yönetim alanındaki akademik faaliyetin esas olarak yol gösterici yaklaşımların etkisi altında” olduğunu ve egemen çabanın, “neredeyse hep, yönetimi daha etkin ve verimli kılacağı düşünülen yolların Türkçe yazına aktarılması yönünde” olduğunu ifade etmişlerdir (Üsdiken ve Pasadeos, 1993: 87). Yazarlara göre, “örgütleri ve yönetim uygulamalarını oldukları şekliyle anlamaya çalışan yaklaşımların etkisi hep daha cılız kalmıştır” (Üsdiken ve Pasadeos, 1993: 88). Yine yazarlara göre, Türkiye’de örgütler ve yönetim konusundaki akademik faaliyette, “örgüt mühendisliği” anlayışı egemen olmuş ve zaman içinde pekişmiştir (Üsdiken ve Pasadeos, 1993: 89).

Örgüt kuramı alanında 1980-1995 yılları arasındaki gelişmeleri ve bu gelişmeler çerçevesinde Türkiye’deki durumunu değerlendirdiği çalışmasında Üsdiken (1995), Türkçe yazının örgüt kuramı açısından ABD’deki gelişmeleri izleyemediğini, durumsallık yaklaşımı ile sınırlı kaldığını, organizasyon olgusunun başlı başına bir analiz düzeyi olarak görülmesinden ziyade yönetimin işlevlerinden biri olarak görüldüğünü belirtmiş ve ABD’de özellikle geleneksel ilkeler ve işlevler yaklaşımı ile ilgili üretilen bilgiye dayanarak, uygulamacılara yönetim işlevleriyle ilgili ilke ve teknikleri öğretmenin baştan beri hakim tavır olduğunu ifade etmiştir.

Örgüt kuramı alanı ile ilgili Türkiye’deki yazını inceleyen çalışmalardan bir diğeri Kırkbeşoğlu vd. (2014)’nin çalışmasıdır. 2004-2013 yıllarında Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde yayımlanmış olan örgüt kuramı bildirilerinin bibliyometrik analizini gerçekleştirdikleri çalışmalarında yazarlar, 10 yıllık zaman periyodunda örgüt kuramında en fazla sırasıyla kurumsal kuram, makro kurumsal kuram ve örgütsel ağ kuramının ele alındığını tespit etmişlerdir. Araş-

tırmada ele alınan bildirilerin % 65,7'si bu üç kuramı ele almaktadır ve kurumsal kuramı ele alan çalışmalar ise toplamın % 40,6'sını oluşturmaktadır. En fazla çalışılan konu ise yazarların “kurumsallaşma-eşbiçimcilik-meşruiyet” şeklinde kodladıkları konudur. Bu konuyu da, sırasıyla “kurumsal değişim”, “sosyal sermaye - yerleşiklik - ağ ilişkileri” ve “kurumsal mantıklar” şeklinde kodladıkları üç konu izlemektedir. 2004-2008 ve 2009-2013 şeklinde iki dönemli sundukları en sık çalışılan konular tablosundan “kurumsallaşma-eşbiçimcilik-meşruiyet” ve “kurumsal mantıklar” konularının birinci döneme göre ikinci dönemde çok daha fazla çalışıldığı da tespit edilmiştir (Kırkbeşoğlu vd., 2014).

Yukarıdaki çalışma ile yakın zaman kesitini inceleyen bir diğer çalışma Türker ve Yalçınkaya'nın (2014), 2002-2013 yılları için Türkiye'de düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde ve Örgüt Kuramı Çalıştaylarında sunulan örgüt kuramı bildirileri üzerine yaptıkları incelemedir. Yazarlar, inceledikleri dönem itibariyle örgüt kuramı bildirilerinde sayısal bir artış olduğunu gözlemlemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre hem kongrelerdeki hem de çalıştaylardaki örgüt kuramı bildirilerinde yeni kurumsal kuramın en fazla çalışılan kuram olduğu, her ikisindeki bildirilerde görgül çalışmaların ağırlıklı olduğu, nitel yöntemin nicele göre daha fazla benimsendiği ve en fazla ikincil kaynaklara başvurulduğu tespit edilmiştir. Yazarların da ifade ettiği gibi, nitel yöntemin nicel yöntemle göre daha fazla benimsenmiş olması ve görgül çalışmalarda anket yerine daha fazla ikincil kaynak ve görüşme tekniğinin tercih edilmesi Türkiye'deki yönetim yazınında nicel yöntem baskınlığının örgüt kuramı bildirileri ile kırıldığı bir işarettir (Türker ve Yalçınkaya, 2014: 674). Araştırmanın sonuçları Üsdiken ve Pasadeos (1992a) araştırmasının sonuçları ile kıyaslandığında bir ilginç bulgu daha göze çarpmaktadır. Boylamsal çalışmaların kongre bildirilerinde az da olsa sayısal ağırlığını hissettirmesi ve çalıştay bildirilerinde ise kesitsel çalışmalardan açıkça daha fazla olması, Üsdiken ve Pasadeos (1992a)'un bulgularının aksine örgüt kuramı bildirilerinin zaman içerisinde bazı açılardan farklılaştığını göstermektedir. Aynı yazarlar, aynı dönem kesitinde örgüt kuramı alanında Türkiye'deki 83 lisansüstü tezi de incelemişleridir (Yalçınkaya ve Türker, 2014). Araştırma bulguları, örgüt kuramı konusunda son yıllarda bildirilerde yaşanan çalışma artışının tezler için de söz konusu olduğunu, örgüt kuramı tezlerinde en fazla kurumsal kuramın çalışıldığını ve bir tez haricinde hepsinin görgül araştırma olduğunu göstermiştir. Tezlerde nicel analiz yöntemi, veri toplamada anket tekniği ve zaman çerçevesi olarak kesitsel araştırma türünün daha fazla benimsenmiş olduğu da görülmüştür (Yalçınkaya ve Türker, 2014).

Yazarların (Yalçınkaya ve Türker, 2015) Türkiye'deki örgüt kuramı ile ilgili yazını değerlendirdikleri bir diğer çalışmaları da Türkiye kaynaklı örgüt kuramı çalışmalarının bağlamı ne ölçüde dikkate aldığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. 1980-2014 döneminde Türkiye'de yayımlanmış 140 ve yurtdışındaki dergilerde yayımlanmış 80 Türkiye kaynaklı örgüt kuramı makalesini inceleyen yazarlar, bağlama özgü bir çalışma tespit edememişlerdir. Çalışmaların % 53'ü bağlamdan bağımsız çalışma iken % 47'si bağlama yerleşik çalışmadır. Yazarlar ayrıca inceledikleri örgüt kuramı çalışmalarının bağlamı dikkate alma yaklaşımlarında çeşitli faktörlerin etkisini de sınamışlardır. Araştırma bulgularına göre geç dönemli çalışmaların, SSCİ'de taranan dergilerde yayımlanan çalışmaların, bilimci yönü daha ağır basan çalışmaların, yazarları merkezdeki üniversite/araştırma kuruluşlarında görev yapan araştırmacıların ve nitel araştırma yaklaşımını benimseyen çalışmaların bağlamı daha fazla dikkate aldıkları tespit edilmiştir (Yalçınkaya ve Türker, 2015: 50-55).

Örgüt kuramı alt alanında olduğu gibi örgütsel davranış alanıyla ilgili yazının özelliklerini de değerlendiren bazı çalışmalar söz konusudur. Yukarıda da belirtildiği gibi Erdem (2009) ve Duygulu ve Sezgin'in (2015) çalışmaları Türkiye'de örgütsel davranış yazını ile ilgilidir. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde basılmış 247 örgütsel davranış bildirisini inceleyen Erdem (2009), 1996-2008 yılları arasında sunulan bildirilerin üçte birinin örgütsel davranış alanı ile ilgili olduğunu, örgütsel davranış bildirilerinin de ağırlıklı olarak kültür, liderlik, bağlılık ve mobbing konularına yoğunlaştıklarını tespit etmiştir. Yazar, bu "niş" konuları inceleyerek, bir derinleşme probleminin varlığına işaret etmekte ve az az sayıda aynı temada düzenli olarak çalışılması ve çoğunluğun ise farklı temalara ilgi duyup sürekli niş değiştirmesinin yerel yazının gelişme sorunsalının ana karakteristiği olduğunu ifade etmektedir (Erdem, 2009: 75). Ayrıca yazar incelediği bildiriler temelinde, "yerel yazında derinlemesine araştırma soruları ve yöntemleri kullanarak belirli temalar ile daha uzun süre ilgilenmek yerine, popüler nişlerde yabancı yazından devşirilen envanter, ölçek, anket tipi araçlarla hızlı tasarlanmış araştırmalar yapma eğiliminin" söz konusu olduğunu da ifade etmiştir (Erdem, 2009: 75).

Türkiye'deki örgütsel davranış yazını ile ilgili bir diğer çalışma da benzer şekilde örgütsel davranış yazınındaki niş alanları örgütsel davranış alanındaki doktora tezleri üzerinden tespit etmeye çalışan ve bu tezlerin temel özelliklerini inceleyen Duygulu ve Sezgin'in (2015) çalışmasıdır. Örgütsel davranış alanındaki tezlerin, en çok liderlik, örgütsel bağlılık, iş doyumu ve örgüt kültürü konu-

larını tercih ettikleri belirleyen yazarlar, tam metnine ulaşabildikleri 216 tezin araştırma yöntemi olarak ağırlıklı olarak tarama yöntemini, yöntemsel varsayım olarak nesnelci yaklaşımı, araştırma türü olarak açıklayıcı araştırma yaklaşımını benimsediklerini ve hem uygulamaya hem kurama katkı misyonu taşıdıklarını tespit etmişlerdir. İki tez haricinde hepsi görgül çalışma olan tezlerin %93,5’inde hipotez testi vardır ve %96’sı kuram temelli hipotez geliştirme yaklaşımını benimsemektedir. Örgütsel davranış alanındaki tezlerin büyük bir kısmının sadece nicel analizden yararlandığı, veri toplama aracı olarak soru sorma tekniğini ve örneklemin niteliği olarak da beyaz yakalı çalışanları daha fazla tercih ettikleri yazarlarca ortaya konulmuştur. Yazarlar, tezlerin büyük ölçüde kültürel geçirgenlikte etik yaklaşımı benimsediklerini, analiz düzeyi olarak bireyi dikkate aldıklarını ve zaman çerçevesi olarak da kesitsel olduklarını tespit etmişlerdir (Duygulu ve Sezgin, 2015).

Örgüt kuramı ve örgütsel davranış yazınındaki çalışmaları birlikte ele alarak inceleyen Yozgat ve Kartaltepe (2009), Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresinde sunulmuş 391 örgütsel davranış ve örgüt teorisi bildirisinin bibliyometrik profilini incelemişlerdir. Yapılan incelemede, her iki alanda da atıfların büyük ölçüde yabancı yazına ait makalelere yapıldığı, örgütsel davranış alanında en sık atıf yapılan ilk üç derginin sırasıyla *Journal of Applied Psychology*, *Academy of Management Journal* ve *Academy of Management Review* iken örgüt teorisi alanında ise en sık atıf yapılan ilk üç derginin *Administrative Science Quarterly*, *Academy of Management Review* ve *Academy of Management Journal* olduğu, Türk yazarların yayınlarına yapılan atıfların toplam atıflar içerisinde %20’nin altında olduğu (örgüt teorisi için bu oran %18.93 iken örgütsel davranış için %17,36) ve ayrıca Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresinin kendi içinde atıf yapma oranının düşük olduğu da tespit edilmiştir (Yozgat ve Kartaltepe, 2009).

Türkiye’deki insan kaynakları yönetimi yazını üzerine yapılmış incelemeler de söz konusudur. 1972-1999 dönemi için Türkiye’deki insan kaynakları yönetimi yazınına makaleler üzerinden inceleyen Üsdiken ve Wasti (2002), üç temel boyutta (“disiplinin özellikleri”, “Türkiye bağlamına yaklaşım” ve “bilgi üretmeye yaklaşım”) incelemede bulunarak insan kaynakları yönetimi (personel yönetimi) disiplinin değişimini ve disiplinin kamu ve işletme taraflarının ne ölçüde birbirine benzediği veya farklılaştığını anlamaya çalışmışlardır. Belirtilen dönem için dört dergide (*Amme İdaresi Dergisi*, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* ve *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gelişme Dergisi*) 94 insan kaynakları yönetimi makalesini

inceleyen yazarlar, çalışmaların önemli bir ağırlığının “personel/insan kaynakları uygulamaları” üzerine olduğunu, personel/insan kaynakları yazınında yazarların “sistemleştirme” olarak adlandırdıkları “istihdam ilişkisini bürokratikleştir(me)” yaklaşımının ağırlıklı yaklaşım olduğunu, fakat bu anlayışı yansıtan makalelerin zaman içerisinde azaldığını, yazarların “insancillaştırma” olarak adlandırdıkları insan ilişkileri yaklaşımın yansıdığı makalelerin artış eğiliminde olduğunu tespit etmişlerdir (Üsdiken ve Wasti, 2002: 20). Yazarlar, çalışmaların ağırlıklı olarak evrenselci varsayımı taşıdıklarını ve Türkiye bağlamına hiç değinmediklerini de tespit etmişlerdir. Makalelerdeki gerekçelendirme biçimlerini de inceleyen yazarlar, çalışmaların büyük bir kısmında ülke yararı gerekçesini taşıdıklarını ve neredeyse tamamına yakınının da uygulamaya yol gösterme gerekçesi taşıdıklarını ve oldukça sınırlı düzeyde bilime katkı gerekçesine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Yazarlar makalelerin niteliğine ilişkin de bilgi ortaya koymuşlardır. Ele alınan dönem kapsamında incelenen personel/insan kaynakları çalışmalarının büyük bir kısmı veri temeli olmayan çalışmadan oluşmaktadır. İncelenen çalışmaları kamu ve işletme disiplini açısından değerlendiren yazarlar, inceledikleri çalışmaların 56’sının işletmeler, 18’inin kamu kuruluşları ve geri kalan 19 çalışmanın da hem işletmeler hem de kamu kuruluşları üzerine olduklarını tespit etmişlerdir. İşletmelerini inceleyen çalışmalarla kamu kurumlarını inceleyen personel/insan kaynakları çalışmaları arasındaki farklılıklar açısından ise iş tasarımı ve maddi koşullarla ilgili konulara kamu kuruluşları ile ilgili çalışmalarda rastlanmadığı, genel anlamda personel/insan kaynakları uygulamaları üzerine olan yazıların kamu yönetimi tarafında daha fazla orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Yazarlar kamu yöntemi temelli çalışmaların büyük bir kısmının “sistemleştirme” bakış açısını yansıttıklarını, işletme temelli makalelerde ise “sistemleştirme” bakış açısının (%46,4) yanında “insancillaştırma” bakış açısının da belli bir oranda (%21,4) yer aldığını tespit etmişlerdir. Yazarlar, işletme temelli makalelerin kamu yönetimi temelli çalışmalara göre hem büyük oranda evrenselci yaklaşımı benimsediklerini hem de büyük oranda Türkiye bağlamını hiç dikkate almadıklarını da tespit etmişlerdir (Üsdiken ve Wasti, 2002).

İnsan kaynakları yönetimi alanındaki yazını inceleyen bir diğer çalışma Sayılar’ın (2005) çalışması olup, çalışmada 2000-2004 yıllarındaki Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongreleri bildiri kitaplarında basılan 53 insan kaynakları yönetimi bildirisi incelenmiştir. Çalışmada, yukarıda bulguları aktarılan Üsdiken ve Wasti (2002)’in inceleme boyutları temel alınmıştır. Araştırma bulgularına göre insan kaynakları yönetimi işlevleri ve tekniklerine yönelik çalışmaların ağırlığı

olduğu, analiz düzeyi mikro düzeyin ağırlıkta olduğu, bildirilerin kuramsal dayanakları olarak stratejik yönetim/kaynak esaslı kuram ile davranışsal yaklaşımın ağırlıkta olduğu, oldukça önemli bir kısmının evrenselci yaklaşımı benimsediği, bildirilerin önemli bir kısmının Türkiye'ye yönelik önerilerde bulunma ve yabancı kuramların Türkiye'de sınanması yaklaşımını benimsedikleri, oldukça küçük bir kısmının ise Türkiye'den kaynaklanan kavram ve modeller önerdiği görülmektedir (Sayılar, 2005). Araştırma sonuçları ayrıca bu çalışmaların büyük ölçüde uygulamayı yönlendirme niyeti ile yapıldığını fakat belli bir oranda da (% 20,75) bilime katkı yapma niyeti taşıyan çalışmalar olduğunu ve çalışmalar içerisinde görgül araştırmaların ağırlıklı olduğunu, kavramsal tartışmaların ise çok az sayıda kaldığını göstermektedir (Sayılar, 2005).

Türkiye'de insan kaynakları yönetimi yazını lisansüstü tezler üzerinden de incelenmiştir. Türkiye'de 1983-2008 yılları zaman aralığında 2216 insan kaynakları yönetimi tezini inceleyen Benligiray (2009), tezlerin kapsamını (yüksek lisans-doktora), dillerini, hangi yıllara ait olduğunu, hangi anabilim dallarına ait olduğunu, hangi konuları ele aldıklarını, uygulama alanlarını, hazırladıkları üniversitelere göre dağılımı, tezlerdeki ana temaları ve tez yıllarına, kapsamına, üniversitelere göre temaların dağılımını ayrıntılı bir biçimde ortaya koymuştur. Çalışmanın, yazının karakteristiklerine ait bulgularını değerlendirecek olursak tezlerde öne çıkan konulara baktığımızda hemen hemen yarısının işletme temel konusunda olduğu, bu konuyu da ağırlık sırasına göre çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri (%11,5), kamu yönetimi (%6,8) ve eğitim ve öğretim (%6,1) ana konularının takip ettiği tespit edilmiştir. Tezlerin yarısında verinin nereden toplandığı belirtilmemiş, belirtilenlerde de en çok araştırmanın kamu kurum ve kuruluşlarında, bankalarda, turizm işletmelerinde, sağlık kurum ve kuruluşlarında yapıldığı tespit edilmiştir. Tezleri iki ana temaya göre sınıflandıran Benligiray (2009), %29,2'sinin "insan kaynakları ve yönetimi", %70,8'inin de "insan kaynakları işlevleri" ana temasında yapılmış olduğunu belirlemiştir. "İnsan kaynakları ve yönetimi" ana temasının alt temaları bakımından analizinin sonuçlarına baktığımızda en çok "insan kaynakları yönetimini etkileyen faktörler" temasına (%21,9) önem verildiği, "insan kaynakları işlevleri" ana temasında yapılan tezlerin en çok çalışılan alt temalarının da sırasıyla, %19,8 ile "performans yönetimi", %18,8 ile "ödül ve teşvik yönetimi, iş doyumu, örgütsel bağlılık ve motivasyon" ve %15,6 ile "eğitim ve geliştirme" şeklinde ön plana çıktıkları tespit edilmiştir (Benligiray, 2009: 188).

İnsan kaynakları yönetimi alanının Türkiye'deki yazınını inceleyen bir diğer çalışma, 2000-2009 yılları arasında insan kaynakları yönetimi alanında egemen

olan bakış açısını ortaya koymaya çalışan ve 10 makale (*Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *İş-Güç*, *Endüstri İlişkileri* ve *İnsan Kaynakları Dergisi*) ve 18 kongre bildirisinden oluşan insan kaynakları alanı ile ilişkili 28 kuramsal çalışmayı inceleyen Akar'ın (2013) çalışmasıdır. Metinleri inceleyen yazar, üç ana temanın öne çıktığı tespit etmiştir. Bunlar sırasıyla “İKY fonksiyonları ve uygulamaları”, “İKY söyleminin temelleri ve gelişimi” ile “çalışma hayatındaki olumsuz davranışlar” (sırasıyla yüzdeleri: %50; %28,57; %21,42) şeklindedir. Çalışmaların temellendiği düşünce biçimlerini de inceleyen yazar, 28 eserin yaklaşık olarak %7'sinin katı (“insan kaynağının bir maliyet unsuru olarak gören yaklaşım”), %50'sinin ılımlı insan kaynakları yönetimi modeli (“insanları sorumluluk üstlenen, inisiyatif alan ve proaktif davranışlar sergileyen varlıklar olarak gören yaklaşım”) varsayımlarına sahip olduğunu; %43'ünün ise eleştirel bir sorgulama içerdiği tespit etmiştir (Akar, 2013: 79).

2005-2012 yılları arasında gerçekleşen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'ndeki insan kaynakları yönetimi ile ilgili 198 bildiriye inceleyen Koç vd. (2013), bildirilerin genellikle mikro analiz düzeyini benimsediğini, ele alınan konunun evrenselliğinin sorgulanmadığını, nicel, kesitsel ve birincil kaynaklara dayalı görgül araştırmaların çoğunlukta olduğunu, bildirilerin uygulamayı yönlendirme ve bilime katkı yapma gerekçesini daha fazla benimsediğini ve Türkiye'den kaynaklanan kavram ve modeller önermeye çalışan bildirilerin çok sınırlı sayıda olduğunu ifade etmişlerdir. Konular açısından değerlendirildiğinde yazarlar, insan kaynakları yönetimi uygulamalarının çalışan ve işletme performansı gibi sonuçları ile ilişkilerinin üzerinde durulduğunu fakat bunun nedenleri ile çok az ilgilendiğini de ifade etmişlerdir (Koç vd., 2015: 253).

İnsan kaynakları yönetimi alt alanına ait Türkiye'deki yazını değerlendiren çalışmalardan ele alacağımız son çalışma da Kalemci ve Tuncay'ın (2015) çalışmasıdır. Yazarlar, Türkiye ve ABD'de insan kaynakları yönetimi yazınlarında kullanılan kelimelerin üzerinden bir karşılaştırma yaparak iki farklı coğrafyadaki yazını karşılaştırmışlardır. Araştırma bulguları, Türkiye ve ABD'deki İKY yazınlarında kullanılan kelimelerin çok büyük ölçüde benzerlik gösterdiği, diğer taraftan bazı kelimelerin sadece ABD veya Türkiye'deki İK yazınında yer aldığını tespit etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre, her iki yazında da en sık kullanılan kelimeler çalışan ve performanstır. ABD'de İKY yazınının Türkiye yazınından farklı olarak iş sağlığı, iş etiği konularına, sosyal sorumluluk ve yenilikçilik konularına ağırlık verildiği, Türkiye'de ABD'deki İKY yazınından farklı olarak okul, eğitim, yönetici, rekabet, müşteri, üretim, kariyer, planlama ve teknoloji gibi kelimelerin en

fazla kullanılan kelimeler arasında yer aldığı tespit edilmiştir (Kalemci ve Tuncay, 2015: 553).

Bu bölümde son olarak değerlendirilecek çalışmalar Türkiye'deki stratejik yönetim yazını ile bağ kurabileceğimiz çalışmalardır. Yayımlanma tarihini dikkate alarak bu çalışmaları ele alacak olursak, Dalyan (2002), Türkiye'deki stratejik yönetim alanında 311 lisansüstü tezi incelemiş ve en çok çalışılan konuları belirlemiştir. Tezlerde çalışılan konuları ana başlıklar halinde sınıflandıran yazar, "stratejik planların hazırlanma süreci" (311 tezin 256'sı), stratejik planların uygulama süreci" (311 tezin 31'i), "strateji ile ilgili temel kavramlar" (311 tezin 16'sı) ve "stratejik planların değerlendirilmesi (311 tezin 8'i)" şeklinde tezlerin dağıldığını tespit etmiştir. "Stratejik planların hazırlanma süreci" ana başlığındaki tezlerin yaklaşık yarısını da "izlenecek stratejilerin belirlenmesi" konusundaki tezler oluşturmaktadır (Dalyan, 2002).

Stratejik yönetim kavramının Türkiye'de nasıl anlamlandırıldığını incelemek amacıyla Duman vd. (2005), 1982-2005 yılları arasında Türk akademisyenler tarafından stratejik yönetim alanında yayımlanmış 80 makaleyi ve Türkiye'de düzenlenen sekiz ulusal kongrenin 56 stratejik yönetim bildirisini analiz etmişlerdir. Çalışmada, incelenen yayınlar temelinde bir stratejik yönetim tanımına ulaşılmış ve Türk araştırmacıların hangi kelimeler ile stratejiyi kavramsallaştırdıkları tespit edilmiştir. Yazarlar, içerik analizi ile ulaştıkları tanımın benzer amaçla ABD'de yapılan çalışmanın ulaşılmış olduğu tanımla büyük benzerliklere sahip olduğunu tespit etmişler ve Türkiye'de "alanın Amerikan yazınından bağımsız değil onun etkisi altında kavramsallaştırılmış" olması nedeniyle "kendine özgü bir stratejik yönetim alanından söz etmenin pek mümkün olamayacağını" ifade etmişlerdir (Duman vd., 2005: 70).

Türkiye'de stratejik yönetim yazınına inceleyen bir diğer çalışma Barca ve Hızıroğlu'nun (2009) çalışması olup, yazarlar çalışmalarında 2000-2008 yılları arasında Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nde sunulan 106 bildirinin bibliyometrik analizini ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre, "stratejik planlama ve analiz araçlarının (SWOT, senaryo analizi, strateji haritaları vb)" daha çok çalışıldığı, bildiri başına düşen ortalama atıf sayısının 19 olduğu, atıflarda yabancı yazar oranının (%78) yerli yazar oranının üstünde olduğu, en çok atıf alan yabancı yazarın Micheal E. Porter olduğu, en fazla atıf alan iki temel eserin Porter'in 1980'de yazdığı *Competitive Strategy* isimli eseri ile 1985'te yazdığı *Competitive Advantage* isimli eseri olduğu, en çok atıf alan beş yerli çalışmanın dördü-

nün ders kitabı olduğu, bildirilerde atıf yapılan kaynakların %52'sinin dergilerde yayımlanan makalelere, %37,3'ünün de kitap ve derleme kitaplara yapıldığı ve en fazla atıf alan derginin *Strategic Management Journal* olduğu tespit edilmiştir. Ortak atıf analizi sonuçlarına bakıldığında, yazarlara göre Türkiye'deki stratejik yönetim disiplinde en fazla etkiye sahip olan yazar Porter'dır. Ayrıca yazarlar, ortak atıf analizi sonuçlarına dayanarak bildirilerin farklı analiz birimlerini dikkate alarak ve planlama yaklaşımını da kuramsal çerçeve olarak kabul ederek Türkiye'de stratejilerin nasıl geliştirildiği üzerine yoğunlaşmakta olduklarını belirtmişlerdir. Yine yazarlar çalışmalarında "2000'li yıllarda stratejinin Türkiye'de kendi başına bağımsız bir alan olarak ayrışma eğilimi sürecine girdiğini" ifade etmişlerdir (Barca ve Hızıroğlu, 2009: 144).

Türkiye'deki stratejik yönetim yazınına tezler üzerinden inceleyen bir diğer çalışma da Akdeve ve Köseoğlu'nun (2013) çalışmasıdır. 2000-2012 dönemindeki 186 tezin içerik analizini yapan araştırmacılar, tezlerde nicel ile nitel yaklaşımları neredeyse birbirine eşit düzeyde kullandıklarını (nicel: 78, nitel: 77, karma: 31), tezlerin önemli bir kısmında anket kullanılarak veri toplandığını, tezlerin çalışma alanı olarak genellikle hizmet sektörlerine odaklandığını, tezlerdeki örneklemin büyük bir oranda üst yöneticilerden oluştuğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada ayrıca en sık çalışılan konular da tespit edilmiştir. En çok tercih edilen ilk üç konu, "rekabet stratejileri, jenerik stratejiler", "inovasyon, iş modelleri" ve "stratejik planlama, SWOT, senaryo" şeklinde sıralanmıştır (Akdeve ve Köseoğlu, 2013: 72).

Türkiye'de stratejik yönetim yazının özellikleriyle ilgili burada değerlendirilecek son çalışma da Köseoğlu vd. (2014)'ne aittir. 2000-2012 yıllarında stratejik yönetim alanında Türkiye'deki 185 lisansüstü tezin yönetsel özellikleri inceleyen yazarlar, tezlerin büyük çoğunluğunun (%92,4) görgül araştırma olduğunu, tezlerin %42'sinin nicel, %42'sinin nitel ve %16'sının da karma yöntemlerle yapıldığını, veri toplamada en fazla kullanılan anket yöntemi iken (tezlerin %53,5'i) en az tercih edilen gözlem yöntemi olduğunu, tezlerdeki yanıtlayıcıların en fazla yöneticiler ve üst düzey yöneticiler grubundan olduğunu (%47,57), sektörel olarak hizmet sektörünün daha ağırlıkta olduğunu, örnekleme sürecinde tezlerin ağırlıklı olarak "uygun örneklem yöntemi" benimsediklerini (%68), ölçek kullanan tezlerin sadece %16'sında ölçeklerin araştırmacılar tarafından geliştirilirken önemli ağırlığının (%58) ya yabancı yazından ya da ve Türkiye'de daha önce geliştirilen ölçeklerden oluştuğunu, ölçek kullanan tezlerin yarısından fazlasının (%58) ölçek güvenilirliğini belirtmediğini, oldukça önemli bir kısmı-

nın (%79) pilot test yapmadıklarını ve yine oldukça önemli bir kısmının kesitsel çalışma (%78) olduğunu ortaya koymuşlardır (Köseoğlu vd., 2014).

Yönetim Bilgisinin Yayılımının Bir Çevre Ülke Olarak Türk Yazınına Etkileri ve Yazında Moda Yaklaşımların Durumu

Yönetim bilgisinin yayılımının çevre ülke yazını olarak Türk yönetim yazınına etkileri ve yazının moda akımlara duyarlılığı üzerine de değerlendirme sağlayan sınırlı da olsa çalışmalar yapılmıştır. Tablo 4'te bu çalışmaların bir listesi görülmektedir.

Tablo 4. Yönetim Bilgisinin Yayılımının Bir Çevre Ülke Olarak Türk Yazınına Etkilerini ve Yazında Moda Yaklaşımların Durumunu İnceleyen Çalışmalar

	Yayın	İncelenen Dönem	Kullanılan Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı
1	Üsdiken (1996)	1971-1991	Bibliyometrik analiz	173 makale
2	Özen (1999)	2000 öncesi	Kavramsal	-
3	Üsdiken (2004a)	1950-1965	İçerik analizi	23 eser (makale+bildiri)
4	Erçek (2009)	1996-2008	Tarama	ULAKBİM Veri tabanı taraması+ABI Inform+popüler dergi taraması
5	Armutlu ve Arı (2010)	1986-2008	İçerik analizi	520 lisansüstü tez

Şimdi genel hatlarıyla bu çalışmaların yayımlanma tarihlerine göre sırasıyla içeriklerine değinelim. Üskiden (1996: 34), “başka ülkelerde geliştirilen kuramların yayılımını ve sürekliliğini ve onların yerel katkıları ile araştırma geleneklerine etkilerini” değerlendirmeyi amaç ettiği çalışmasında Türkiye’deki yönetim yazınına 1972-1991 yılları kapsamında incelemiştir. Belirtilen yıllar arasında yayımlanan dört derginin 173 makalesindeki atıfları bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyen yazar, üç temel boyutta incelemede bulunmuştur. Bunlar, yazının kuramsal-uygulamalı doğası, yazının yeni bilgi takip durumu ve yabancı yazına bağlılığıdır. İncelediği dönemi beşer yıllık dört periyoda bölerek ayırtıran yazar, yazının daha fazla uygulama yönelimi olduğunu, atıf sıklık ortalamasında 20 yıl boyunca istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmadığını, 1980’lerde

atıf yarılanma süresi ortalamasının 1970'lere göre daha uzun olduğunu ve buna dayanarak 1980'lerde yeni bilgi takip süresinin daha fazla uzadığını tespit etmiştir. Atıflardaki kaynak dilini ayrıştıran yazar, Türkiye'deki yazının büyük ölçüde, özellikle de Anglo-Sakson, yabancı yazına bağımlı olduğunu, bütün inceleme dönemi boyunca atıflarda Türkçe kaynakların %23,6 oranında olduğunu ve atıfların %70'sinden fazlasının İngilizce kaynaklardan oluştuğunu tespit etmiştir. Ayrıca yazar, atıflardaki kaynak dilinin zaman içinde değişimini de incelemiştir. Onar yıllık iki periyod halinde yazılardaki kaynak dilini inceleyen yazar, Amerikan yazını öncelikli olmak üzere Anglo-Saklon yazının iki dönemde de hakim olduğunu, 80'lerde Türkçe yazının atıflarda istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde payını arttırdığını ve 70'lerde Kıta Avrupası'ndan (Fransa-Almanya) gelen atıfların payının 80'lerde oldukça azaldığını da tespit etmiştir. İncelenen dönemdeki hakim yaklaşımları belirlemek için ortak atıf analizi yapan yazar, "yönetime süreç yaklaşımı" ile "davranışsal yaklaşımın" yazında hakim "normatif yaklaşımlar" olarak iki farklı küme oluşturduğunu tespit etmiştir (Üsdiken, 1996: 40-41). Çalışma ayrıca ele alınan dönemin iki onar yıllık periyodunu kıyasladığında, 70'lerde davranışsal yaklaşımın daha güçlü etki yaptığını, 80'lerde ise bu etkinin azaldığını ve "yönetime süreç yaklaşımın" hakim olduğunu ortaya koymuştur. Ortak atıf analizi sonuçları, ayrıca incelenen dönem itibariyle açık sistem ve durumsallık yaklaşımının sınırlı ilgi gördüğünü, fakat bunların yönetim süreci ve davranışsal yaklaşıma rakip olabilecek durumda olmadıklarını ve örgüt kuramındaki o dönem açısından yeni perspektiflere (kaynak bağımlılığı, popülasyon ekolojisi, kurumsal kuram, işlem maliyetleri yaklaşımı, vekalet kuramı, yorumlayıcı yaklaşımlar) yönelik bir ilginin olmadığını da ortaya koymuştur (Üsdiken, 1996).

Bu bölümde değerlendireceğimiz bir diğer çalışma Özen'in (1999) çalışmasıdır. Türkiye'deki yönetim yazını ve uygulamasında yaşanan guru söylemi modasının nedenlerini değerlendirdiği çalışmasında Özen (1999), guru modasının yapısal, kurumsal ve bireysel nedenleri olduğu ileri sürmüştür. Yazar, Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllarda ağırlığını hissettiren ve moda olan guru söyleminin yapısal nedeninin "1980'lerin başında yaşanan ithal ikamesi politikasından dışa açık büyüme politikasına geçiş" olduğunu belirtmiştir (Özen, 1999: 109). Yazara göre guru söyleminin kurumsal nedeni ise yeni yönetim tekniklerine olan talebin artması ve bu talebi karşılamak amacıyla piyasaya giderek daha fazla yönetim bilgisi arz eden şirketin girmesidir. Guru söyleminin bireysel nedenleri olarak da yöneticilerin "Dünyada uygulanan yönetim tarzlarının Türkiye'de de uygulanabi-

leceğini düşünmeleri” (Özen, 1999: 113), guru söyleminin “yönetici ve işadamlarımızın içinde bulunduğu koşullardan doğan psikolojik ihtiyaçları tatmin etmesi” (Özen, 1999: 113), “guru söyleminin temel değerleri ile, değişen Türk yöneticisinin değerleri arasındaki uyumluluk” (Özen, 1999: 113), yöneticilerin kendilerini gurularla özdeşleştirmek istemeleri ve “yöneticilerin aykırı görünmemek için bu modaya ilgi göstermeleri” gibi nedenler sıralanmıştır (Özen, 1999: 114). Yazar, Türk yönetim yazınına, uluslararası yazında moda olan guru söylemini gittikçe daha fazla benimsediğini de ifade etmiştir (Özen, 1999).

Bu ana kategori altında konumlandırılabilir bir diğer çalışma insan ilişkileri yaklaşımının II. Dünya Savaşı sonrası Türk yazınında yayılımını inceleyen Üsdiken’in (2004a) çalışmasıdır. Yazar çalışmada, 1950-1965 döneminde 23 çalışmayı (konferans sunuşu-akademik dergi makalesi) ve o dönemdeki çeşitli yüksek öğretim kurumlarının (üniversite, üniversiteye bağlı birim, ticaret okulu, bir Amerikan koleji) ders müfredatlarını inceleyerek insan ilişkileri yaklaşımının Türkiye’deki akademiye giriş döneminde incelemiştir (Üsdiken, 2004a). İnsan ilişkileri yaklaşımıyla ilgili Türkiye’deki akademik yazında görünen ilk örnek çalışmaları incelemesi sonucunda yazar, insan ilişkileriyle ilgili çalışmaların başlarda insan ilişkileri yaklaşımını daha geniş olarak sosyal politika içerisinde değerlendiren yaklaşım ile insan ilişkileri yaklaşımına kurum/örgüt içi odaklı yönetsel bakış açısı açısından yaklaşan yaklaşım arasında bir dengeye sahip olduğunu, fakat 1960’ların ortalarına doğru ikinci yaklaşımın egemen hale geldiğini tespit etmiştir (Üsdiken, 2004a).

Yazında moda yaklaşımların durumu konusunda bize bilgi verebilecek bir çalışma da Erçek’in (2009) çalışması olup, çalışmada Altı sigma yönetim modelinin söylem bazında Türkiye bağlamındaki yayılımı incelenmiştir. Araştırmada, Altı sigma’nın Türkiye’de henüz akademik alanda pek araştırmaya konu olmadığı ve daha çok yönetim danışmanları tarafından yayılmaya ve desteklenmeye çalışılan bir söylem olduğu tespit edilmiştir (Erçek, 2009)

Bu bölümde değerlendirilecek son çalışma da Armutlu ve Arı’nın (2010) çalışmasıdır. Yazarlar, yönetim modası olarak kabul ettikleri toplam kalite yönetimi, kalite çemberleri, değişim mühendisliği, kıyaslama, personel güçlendirme ve altı sigma konularında Türkiye’de 1986-2008 zaman aralığında sonuçlandırılmış 520 tezi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, tezlerde en fazla çalışılan yönetim modasının toplam kalite yönetimi olduğu (tezlerin %77,3’ü, ilk tez 1993 yılı), 2002’den sonra ise toplam kalite yönetimi çalışmalarının azaldığı tespit edilmiştir.

Kalite çemberleri konusunda ilk tezin 1986'da, en fazla tezin ise 1994 ve 1997 yıllarında (4'er tez) yazıldığı ve 2006 yılından itibaren de bu konuda hiç tez yazılmadığı tespit edilmiştir. Yazarlar, değişim mühendisliği konusunda ilk tezin 1997 yılında çalışıldığı, konu ile ilgili yazılan tez sayısının 1997 yılında en fazla 5 teze ulaştığı ve sonrasında düşüş gösterdiğini belirlemişlerdir. Kıyaslama konusunda ilk tezin 1998 yılında yazıldığı, en fazla ilgiyi yazılan 5 tez ile 1999 yılında gördüğü ve sonrasında düşüş eğilimine girdiği; personel güçlendirme konusunda ilk tezin 2000 yılında yazıldığı, 2006 yılında yazılan 8 tez ile en fazla ilgiyi gördüğü ve daha sonrasında ilginin azaldığı ve son olarak altı sigma konusunda da ilk tezin 1999 yılında yazıldığı, 2006 yılında bu konuda 9 tezin yazıldığı ve sonrasında azaldığı tespit edilmiştir. Yazılar toplam kalite yönetimi konusunun lisansüstü tezlerde en fazla ve uzun süreli ilgi gören yönetim modası olduğunu, diğer konuların ise oldukça sınırlı dönemlerde ilgi gördüğünü ifade etmişlerdir (Armutlu ve Arı, 2010).

Bir Bütün Olarak Yönetim Yazınında ya da Disiplinin Alt Alanlarında Belli Kuram, Yaklaşım veya Konunun/Konuların Durumu

Türk yönetim yazınına inceleyen son kategorideki çalışmalar ise ya bir bütün olarak yönetim ve organizasyon disiplini yazınında ya da disiplinin alt alanlarına ait yazında belli kuram, yaklaşım veya konunun/konuların durumunu inceleyen çalışmalardır. Tablo 5'de bu kapsamda değerlendirilebilecek çalışmaların listesi görülmektedir. Bu çalışmalar genel olarak ilgili yazında belli konuların durumunu (Semerciöz,1998; Köseoğlu vd., 2013), belli yaklaşımların veya kuramların durumunu (Özen, 2004; Taşçı ve Koç, 2006; Duygulu ve Bağcı, 2008; Alakavuklar, 2010; Alakavuklar ve Parker, 2011; Özcan, 2012; Tayşir, 2014) ve son olarak da belli konulardaki çalışmaların durumunu değerlendiren çalışmalardır (Tak vd., 2009; Koç, 2010; Sezerel ve Tonus, 2014; Eroğlu, 2015).

Tablo 5. Bir Bütün Olarak Yönetim Yazınında ya da Disiplinin Alt Alanlarında Belli Kuram, Yaklaşım veya Konunun/Konuların Durumunu İnceleyen Çalışmalar

	Yayın	İncelenen Dönem	Kullanılan Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı
1	Semerciöz (1998)	1982-1996	İçerik analizi	434 lisansüstü tez (115'i Türkiye Kaynaklı)
2	Özen (2004)	1991-2004	İçerik Analizi	15 makale
3	Taşçı ve Koç (2006)	2006 öncesi	Tarama	Genel yazın taraması
4	Duygulu ve Bağcı (2008)	2008 öncesi	Tarama	Türkiye'deki İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerine Ait Dergiler
5	Tak, Aydem Çiftçiöğlü, Acar ve Bağrırcı (2009)	2002-2009	İçerik analizi	59 eser (makale+bildiri)
6	Alakavuklar (2010)	2010 öncesi	Tarama	Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri+SSCI Dergileri+Eleştirel Yönetim Dergileri+ULAKBİM Veri Tabanı
7	Koç (2010)	1996-2009	İçerik analizi	34 bildiri
8	Alakavuklar ve Parker (2011)	2011 öncesi	Kavramsal	-
9	Özcan (2012)	1996-2011	İçerik analizi	65 bildiri
10	Köseoğlu, Karayormuk ve Barca (2013)	2013 öncesi	Tarama	Bildiri+Makale+Lisansüstü tez+Ders Kitabı
11	Sezerel ve Tonus (2014)	2004-2014	İçerik analizi	27 eser (lisansüstü tez+makale)
12	Tayşir (2014)	2000-2010	İçerik analizi	66 bildiri
13	Eroğlu (2015)	2003-2014	İçerik analizi	100 eser (lisansüstü tez+bildiri)

Çalışmaların yayın tarihine göre sıralayarak bu kategoriye ait çalışmaların bulgularını değerlendirebiliriz. 1982-1996 yılları arasında yönetim konularında yurt içinde ve yurt dışında hazırlanan doktora tezlerini konu, analiz düzeyleri ve araştırmalarda kullanılan istatistiksel teknikler açısından karşılaştıran Semerciöz (1998), yurt dışından temsilen seçtiği beş ABD Üniversitesindeki tezler ile Türkiye'den temsilen seçtiği İ.Ü. İşletme Fakültesi'nde yürütülen yönetim tezleri arasında ele alınan konular açısından ve araştırmalarda kullanılan analiz dü-

zeyleri açısından benzerlik, fakat araştırmalarda kullanılan istatistiksel teknikleri açısından farklılıklar olduğu tespit etmiştir. Araştırmada istatistiksel tekniklerin kullanım açısından farklılığının, Amerikan üniversitelerine ait tezlerde daha fazla “sonuç çıkarıcı istatistiksel analizler” kullanılırken, İ.Ü. İşletme Fakültesinde yapılan yönetim tezlerinin büyük çoğunluğunda “tanımlayıcı istatistik teknikleri” kullanılmasından kaynakladığı tespit edilmiştir (Semerciöz, 1998: 118-119).

Yine yayın tarihini dikkat ederek bu kategoride ele alabileceğimiz bir diğer çalışma Özen’in (2004)⁽¹⁵⁾ Türkiye’deki yeni kurumsal kuram çalışmaları hakkındaki değerlendirmesidir. Yazar, Türk akademisyenlerin yazdığı üç yurt dışı kurumsal kuram çalışması ile Türkiye’deki araştırmacıların yazdığı 12 kurumsal kuram çalışmasını değerlendirmiş ve araştırmaya değer gördüğü konuları bu çalışmada paylaşmıştır (Özen, 2004).

Bu bölümde belirtilebilecek bir diğer çalışma Duygulu ve Bağcı’nın (2008) çalışması olup, yazarlar işlem maliyeti, kaynak bağımlılığı, vekalet teorisi ve kurumsal kuramın Türk yönetim yazınındaki durumunu incelemişlerdir. Fakülte dergileri üzerinde yapılan çalışma ile Türkiye’deki örgüt ve yönetim yazınında belirtilen dört kurama ilişkin çok sınırlı sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir (Duygulu ve Bağcı, 2008).

Kuramsal bir yaklaşımın yönetim ve organizasyon yazınına katkılarını değerlendirdikleri çalışmalarında Taşçı ve Koç da (2006), komplekslik kuramının Türk yönetim ve organizasyon yazınında ilgi görmediğini, hatta yaptıkları yazın taramasında bu konuyla ilgili sadece bir çalışmaya rastladıklarını ifade etmişlerdir (Taşçı ve Koç, 2006).

Tak ve arkadaşları da (2009), Türkiye’deki yazında örgütsel bağlılık ölçeği kullanımını incelemişlerdir. 2002-2009 tarihleri arasında yayımlanan bildiri kitaplarından ve ulaşılabildikleri tam metin makalelerden seçtikleri 59 görgül çalışmayı inceleyen yazarlar, örgütsel bağlılıkla ilgili bu çalışmalarda sınınan ve sınımayan/ihtmal edilen temel ilişkileri ortaya koymuşlardır.

Türkiye’de örgütsel öğrenme yazını da incelenmiştir. 1996 ve 1998-2009 yıllarında gerçekleştirilen on iki Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresinde sunulan örgütsel öğrenme konusu ile ilgili 34 araştırmayı değerlendiren Koç

(15) Aslında bu çalışma Yönetim Araştırmaları Dergisi’nin 2004 yılı 4. cildinin 2. sayısı olan Kurumsal Kuram Özel Sayısı’nın giriş yazısıdır ve yazıda da belirtildiği gibi bir yazın taraması değildir. Fakat bu çalışmada kurumsal kuram konusunda Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalar çalışmalara değinildiği için burada da belirtilmesinde fayda görülmüştür.

(2010), öğrenen örgüt ve diğer örgütlerle bilgi alışverişi konularına daha fazla ilgi olduğunu, bildirilerin analiz düzeylerinin genel olarak mezo ve mikro olduğunu, analiz düzeyi olarak örgütsel alan, örgüt topluluğu ve toplum düzeylerine çok az ilgi gösterildiğini, örgütsel öğrenmeyle ilgili olguların ve bilginin evrensel olduğu varsayımının çalışmalarda hakim olduğunu ve çalışmalarda bağlamın etkisinin sorgulanmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Koç (2010), bildirilerin ağırlıklı olarak bilime katkı yapma ve hem bilime katkı yapma hem de uygulamaya yol gösterme ile gerekçelendirildiklerini ve bildirimlerde görgül ve nicel araştırmanın baskın olduğunu gözlemlemiştir.

Türk yönetim yazınında eleştirel yaklaşımın durumu da sorgulanmıştır. Bu konuda üç çalışmadan bahsedilebilir. İlki, Alakavuklar'ın (2010) çalışmasıdır. Alakavuklar (2010) yayın ortamları üzerinde oldukça geniş bir tarama gerçekleştirerek (Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri, SSCI, Ulakbim Ulusal Veritabanı, Uluslararası Eleştirel Yönetim Dergileri) Türkiye'deki yönetim ve organizasyon çalışmalarında eleştirel yaklaşımın oldukça sınırlı ilgi gördüğünü tespit etmiştir. Ayrıca, bunun nedenleri ve bu konuda akademisyen sorumluluğu konusunda değerlendirmelerde bulunmuştur (Alakavuklar, 2010). İkinci çalışma Alakavuklar ve Parker'ın (2011) çalışmasıdır. Yazarlar eleştirel yaklaşımın Türkiye'deki durumunu tarihsel ve kurumsal bakış açısı ile değerlendirdikleri çalışmalarda, eleştirel yönetim çalışmalarının Türkiye'deki akademik ortamda yer bulamamasının bağlam kaynaklı nedenlerini ve konuyla ilgili çalışan akademisyenlerin sorumluluklarının ne olması gerektiğini tartışmışlardır (Alakavuklar ve Parker, 2011). Türkiye'deki eleştirel yönetim çalışmaları ile değerlendirme sunan son çalışma da Özcan'ın (2012) çalışmasıdır. 1996 yılından bu yana basılan kongre bildiri kitaplarında eleştirel kuramla doğrudan ilgili sadece yedi çalışma olduğunu ve Türkiye'deki 20 üniversitenin ders müfredatlarında eleştirel yaklaşımla ilişkilendirilebilecek bazı genel konuları kapsayan derslerin dışında eleştirel yönetimle ilgili derslerin olmadığını tespit eden yazar, yazının eleştirel yaklaşımdan uzak kaldığını ifade etmiş (Özcan, 2012) ve çalışmasında bu durumun nedenlerini tartışmıştır.

Bu bölümde değerlendirilebilecek bir diğer çalışma da Köseoğlu, Karayormuk ve Barca'nın (2013) Türkiye'de stratejik yönetim literatüründe iş etiği konusunun durumunu inceledikleri çalışmadır. Yazarlar, bildiri kitapları, makaleler, kitaplar ve lisansüstü tezler üzerinde yaptıkları tarama sonucunda yazarlar iş etiği ile ilgili stratejik yönetim yazınında çok sınırlı araştırma olduğunu tespit etmişlerdir.

Türkiye’de farklılıkların yönetimi ile ilgili doktora tezleri ve makaleleri inceleyen Sezerel ve Tonus’un (2014) çalışması burada belirtilebilecek bir diğer çalışmadır. 2004-2014 döneminde konuyla ilgili sekiz doktora tezi ve 19 makale tespit eden ve bunları inceleyen yazarlar, çalışmaların yöntemsel varsayımlarının ağırlıklı olarak nesnelci, araştırmaların amacının çoğunlukla betimleme olduğu ve tezlerde daha fazla kurama katkı hedeflenirken, makalelerde hem kurama katkı hem de uygulamayı yönlendirmenin amaçlandığını tespit etmişleridir (Sezerel ve Tonus, 2014). Ayrıca, tezlerde hipotez testi açısından üstü örtük bir yaklaşım ağırlıktayken makalelerin hiç birinde açıkça hipotez belirtilmediğini, her iki yayının türünde de kuramdan görgül çalışmaya giden yaklaşımın benimsendiğini, araştırma konusunun kaynağı olarak yabancı yazın ve uygulamalarının temel alındığını ve her iki yayının türünde de analiz düzeyi olarak mikro düzeyin ağırlıklı olduğunu tespit etmişlerdir (Sezerel ve Tonus, 2014).

2000-2010 yılları arasında Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde sunulan kurumsal kuram çalışmalarını ve bu çalışmaların yazarlarının diğer yayın ortamlarında yazdıkları kurumsal kuram çalışmalarını inceleyen Tayşir (2014), kongrelerde sunulan toplam 66 kurumsal kuram konulu bildiri tespit etmiştir. Bu çalışmaların özelliklerini inceleyen yazar, çalışmaların büyük bir kısmının görgül araştırma ve düşük bir oranının da (%7,57) kuramsal olduğunu ve görgül kurumsal kuram çalışmalarının da yarıdan fazlasının nitel araştırma yöntemini benimsediğini tespit etmiştir. En fazla eşbiçimlilik, yayılım, meşruiyet ve yayılım konularının öne çıktığını, bu alanda en fazla çalışması olan araştırmacıların Şükrü Özen ve Behlül Üsdiken olduğunu ve bu çalışma alanına en fazla katkı veren üniversitelerin de Başkent Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi şeklinde sıralandığını tespit etmiştir. Ayrıca yazar, kongrelerdeki kurumsal kuram konulu bildiri sahibi 62 yazarın %35’inin bildirimlerini makaleye dönüştürdüklerini de tespit etmiştir. Yazar, araştırmasına dayanarak kurumsal kuram çalışmalarının hem nicelik hem de nitelik olarak gelişme içinde olduğunu da ifade etmiştir (Tayşir, 2014).

Bu bölümde ele alınan son çalışma da Eroğlu’nun (2015) çalışmasıdır. Mobbing konusundaki Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi bildirimleri ile lisanüstü tezleri inceleyen yazar, bu konuda ilk bildirim 2003 yılında, ilk tezlerin de 2005 yılında yazıldığını tespit etmiştir. Ayrıca araştırmada, bu konuda yapılan tezlerin büyük bir kısmının mobbing ile işten ayrılma, iş tatmini ve örgütsel bağlılık değişkenlerinin ilişkilendirildiği de tespit edilmiştir (Eroğlu, 2015: 281).

Sonuç

Bu çalışmada genel bulguları kabaca değerlendirilen ve Türk yönetim yazınına çeşitli amaçlar çerçevesinde incelemiş çalışmaların önemli bir sayıya ulaştığı görülmektedir. Çalışmalar gerek kendi içlerinde dönemsel karşılaştırmalar yapmakta gerekse de benzer amaçlarla farklı dönemlerde yapıldıkları için bazı açılarından dönemsel kıyaslamalara izin vermektedir. Çalışmalar, 1930'lardan günümüze alt alanlarıyla birlikte Türkiye'deki yönetim ve organizasyon disiplinine ait yazının özelliklerini takip edebilmemize, yazının ne ölçüde bilimsel yaklaşıma sahip olduğunu anlamamıza, yöntemsel açıdan hangi yaklaşımların izlendiğini görmemize, çevre ülke yazını olarak merkez karşısında yazının durumunu değerlendirmemize, moda akımların yayılım eğilimini anlamamıza ve belli konu, yaklaşım ve kuramlar açısından yazının durumunu hem dönemsel olarak hem de tarihsel seyrinde görmemize katkılar sağlamaktadır.

Yazın inceleme çalışmaları, alanın Türkiye'deki durumuna ilişkin bazı olumlu değerlendirmeler yapmamıza olanak verecek gelişmeleri işaret etmektedir. En başta belirtilebilecek olumlu husus yazında olan bitene ilişkin ilginin söz konusu olması ve bu ilginin son yıllarda artmasıdır. Bu çalışmada değerlendirilen 56 çalışmaya toplu olarak bakacak ve istatistiğin diliyle genel görünümü anlatacak olursak, yazını çeşitli amaçlarla inceleyen çalışmaların yayımlanma tarihlerinin medyanı 2009'dur. Yayınların %51,8'i 2009 yılı ve sonrasında yayımlanmıştır. 2000 yılı öncesi 10 çalışma yayımlanmışken, geri kalan 46 çalışma 2000 yılı ve sonrasında yayımlanmıştır. Çalışmaların inceledikleri dönemlere bakacak olursak 19 çalışma sadece 2000 yılı öncesi yazını değerlendirmiş, 19 çalışmada hem 2000 öncesi hem de 2000 sonrası kapsama alınmış ve geri kalan 18 çalışmada da sadece 2000 yılı sonrası yazındaki araştırmalar değerlendirilmiştir. Çalışmalardaki inceleme yöntemine değinecek olursak, araştırmaların %66,1'i içerik analizini (37 çalışma), %14,3'ü de bibliyometrik analiz (analiz birimi atıf-8 çalışma) yöntemini benimsemiştir. Geri kalanlar ya kavramsal ya da tarama (dergi, veri tabanı, vb.) temelli araştırmalardır. Bu çalışmalarda en fazla incelenen yayın türü makalelerdir. 56 çalışmanın %28,6'sının (16 çalışma) incelediği yayın türü makalelerdir. Makaleleri takiben en fazla incelenen yayın türü bildirilerdir. Çalışmaların %23,2'sinin (13 çalışma) görgül zemini bildirilerdir. Yazının özelliklerine ilişkin kavramsal değerlendirme sunan veya gerek veri tabanlarında gerekse diğer yayın ortamlarında tarama yapan çalışmalar çalışmaların %17,9'unu (10 çalışma) oluşturmaktadır.

Bu kısa istatistiksel değerlendirmeden anlaşılacağı üzere Türkiye'deki yönetim yazınına inceleyen çalışmalar oldukça güncel araştırmalardır. Bu açıdan bakıldığında yazını inceleyen çalışmaların artması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir ve Erdemir (2009)'ın Türk yönetim yazınına içedönük olarak değerlendirilmesine yönelik olarak yaptığı çağrının karşılık bulduğu söylenebilir. Bu artışın temel sebebi olarak bu konuda ilk araştırmaları yapan Ümit Berkman, Behlül Üsdiken ve Şükrü Özen gibi kıdemli araştırmacılara öykünme bir sebep olabilir. Ekteki tablodan da anlaşılacağı üzere bu alandaki önde gelen araştırmacıların çalışmalarıyla bir yazını inceleme geleneği oluşturdukları ifade edilebilir. Yazını inceleme çalışmalarına ilginin artmış olmasının ikinci bir sebebi olarak da veriye ulaşma ve veri oluşturma konusunda görece bir kolaylığın olması zikredilebilir.

Bu çalışma çerçevesinde incelenen araştırmalar temelinde gerek araştırmalara yön veren bakış açısı gerekse de yöntemsel tercihleri açısından olumlu değerlendirilebilecek bazı gözlemler de söz konusudur. Özellikle örgüt kuramı alanındaki eserleri inceleyen çalışmalar hem Üsdiken'in (1995) 1980-1995 dönemini dikkate alarak ifade ettiği uluslararası yazından uzak kalma sorununun bir nebze ortadan kalkmış olduğuna, hem de Özen'in (2000) doksanların ikinci yarısındaki bildirimler temelinde tespit ettiği araştırma tasarımı ve yöntem konusundaki olumsuz durumun (tekdüzelik ve yetersizlikler) yerini daha olumlu bir durumun aldığına işaret etmektedirler. Bu olumlu durum, alanın gelişmesinin doğal bir sonucu olma ihtimalinin yanında belki daha önce yazınla ilgili yapılan tespitlerin dikkate alınma ihtimaline de işaret edebilir.

Türk yönetim yazını incelemeleri üzerinde yapılmış olan bu çalışmanın bulguları olarak ortaya konan olumlu gelişmeler yanında eksikliği hissedilen birkaç hususa da işaret edilebilir. Birincisi, yazındaki araştırmaları incelerken genellikle sadece belli bir yayın türü üzerinden inceleme yapılmasıdır. Aynı çalışmada belli bir dönemdeki farklı yayın türlerini (makele, tez, bildiri, popüler dergi yazısı) belli özellikler kapsamında kıyaslayarak yayın türleri açısından benzeşen veya farklılaşan özelliklere odaklanan çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Halbuki farklı yayın türleri açısından kıyaslamalı incelemeler, yazında araştırma yapma yaklaşımının belli özellikler göstermesinin yayın türü ile ilişkisini daha fazla anlamamıza katkı sağlayabilir.

İkincisi ve daha önemlisi, yapılan yazını inceleme çalışmalarının önemli bir kısmının belli bir kuramsal sorunsaldan hareketle yapılmaktan veya bulguların

nedenlerine yönelik kuramsal açıklamalar getirmekten ziyade durum tespiti yapmakla yetinmeleridir. Pek çok çalışma oldukça detaylı ve alandaki ilgili okuyucuları olumlu anlamda yönlendirebilecek bilgiler sağlamakla birlikte, katkıları bir anlamda “envanter” sağlamanın ötesine geçememektedir. Bu nedenle yazını inceleyen çalışmaları temel olarak iki kategoriye ayırmamız mümkün görünmektedir. Birinci kategori, sadece belli özellikleri temelinde yazınının durumuna “bakan”, ikinci kategori ise bir yazının özelliklerini belli bir sorunsal kapsamında değerlendiren ve bu özelliklerin ne anlam taşıdığını kuramsal bir yaklaşımın merceğinden “gören” ve açıklamaya çalışan çalışmalardır. Bu türdeki yazın inceleme çalışmaları, çevre ülke yazını olarak Türk yönetim ve organizasyon yazınının belli başlı özelliklerini tespit etmenin ötesinde bu özelliklerin oluşumunun ve söz konusu ise değişiminin gerisinde yatan nedenleri de ortaya koymaktadırlar.

Çalışmaya son vermeden önce bundan sonra yapılacak yazın taraması çalışmaları için bazı öneriler de ifade edilebilir. İlk olarak, daha çok Üsdiken öncülüğündeki yazının tarihsel seyrini takip etmeyi sağlayan araştırma programına, 2000’ler sonrası yazın için de aynı derinlikte bilgiler sağlayarak devam edilmesi faydalı olabilir. Benzer şekilde, Özen’in (2000) doksanların ikinci yarısı için yaptığı oldukça derinlikli bilgi sağlayan tasarım ve yöntem incelemesinin 2000 yıllar sonrası için de, yine aynı derinlikte sürdürülmesi faydalı olabilir. Böylelikle 2000’ler sonrası gelişmelerin nabızı tutularak tarihsel seyrinde yazında olan biteenin kapsamlı bir şekilde anlaşılması ve açıklanması mümkün olabilecektir.

İkinci olarak, alt alanlar açısından bakıldığında kendi alanı içindeki çalışmaları en az değerlendiren alt alan örgütsel davranış gibi görünmektedir. Ulusal yönetim ve organizasyon kongrelerine gelen bildirilerden ve yazını konu edinen bazı çalışmaların örneklemi için yapmış oldukları alan ayrıştırmalardan bildiğimiz üzere (örneğin Erdem 2009 çalışmasında 1996-2008 yıllarında bildirilerin üçte birinin örgütsel davranış olduğunu belirtmiştir) Türkiye’de en fazla çalışılan alt alan örgütsel davranıştır. Fakat bu alandaki araştırmaları inceleyen çalışmaların daha az olması dikkat çekicidir. Belki örgütsel davranış çalışmalarına ilişkin daha derinlikli incelemeler bildiklerimize ilaveler yapma açısından faydalı olabilir.

Üçüncü olarak belirtilebilecek öneri, diğer alanlar ile yönetim ve organizasyon disiplinin etkileşimini ele alan çalışmaların faydalı olabileceğidir. Örneğin bu konuda bu makalenin yazarı sadece bir çalışmaya ulaşabilmiştir. Bu çalışma da Özen’in (1995) çalışmasıdır. Belki yönetim ve organizasyon disiplinine yakın

diğer disiplinlerle etkileşiminin yazına ne gibi yansımalarının olduğuna daha fazla bakmak ilginç sonuçları görmemize katkı sağlayabilir.

Son, fakat belki de en önemli, öneri olarak ise yazın üzerine yapılacak bundan sonraki incelemelerin kuramsal meselelerle ilişkisinin daha kapsamlı olarak kurgulanması veya bulgularının nedenleri ile ilgili kuramsal tartışmaların yapılmasıdır. Bilimsel bilimsel bilginin yayılımı ve gelişmesi (örn. Sahlin-Andersson ve Engwall, 2002; Kipping, Engwall, ve Üsdiken, 2008), bilimsel bilginin üretiminde bağlamın rolü (örn. Bamberger, 2008) ya da çevre ülkelerde bilimin gelişimini açıklayan kuramsal tartışmalar (örn. Alatas, 2003) gibi farklı çerçeveler, özellikle de daha geniş zaman aralıkları ile çalışıldığında ilgili yazının özelliklerindeki süreklilik ve değişimleri açıklamada önemli katkılar sağlayabilir.

Çalışmanın bir sınırlılığı olarak ise, ele alınan yazın incelemelerinin bulgularının çok genel hatlarıyla değerlendirilmiş oldukları ve sadece Türk yönetim yazınının genel özelliklerine ilişkin bazı bulgularına vurgu yapıldığı belirtilmelidir. Ele alınan çalışmaların kapsamı kesinlikle bu makalede aktarılanlar çerçevesinde değerlendirilmemelidir.

Kaynakça / References

- Akar N. 2013. Türk yönetim yazınının son on yıllık kesitinde insan kaynakları yönetimi'ne bakış. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15 (1):72-87.
- Alatas, S. F. 2003. Academic dependency and the global division of labour in the social sciences. *Current Sociology*, 51(6), 599-613.
- Augier, M., March, J.G. ve Sullivan, B.N. 2005. Notes on the evolution of a research community: Organization studies in Anglophone North America, 1945-2000. *Organization Science*, 16(1): 85-95.
- Akdeve, E. ve Köseoğlu, M.A. 2013. Türkiye'de stratejik yönetimin akademik örüntüsü nasıl geliyor? Lisansüstü çalışmalar üzerine bir araştırma. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 50(581), 63-74.
- Alakavuklar, O. N. 2010. Eleştirel bakış açısı: Türkiye için bir lüks mü yoksa gereklilik mi?., *18. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, 290-298. 20-22 Mayıs 2010. Çukurova Üniversitesi İşletme Bölümü Adana.
- Alakavuklar, O. N. ve Parker, M. 2011. Responsibility and the local: The prospects for critical management in Turkey. *Critical Perspectives on International Business*, 7(4): 326-342.

- Anderson, R. 1998. Intuitive inquiry: A transpersonal approach. In W. Braud & R. Anderson (Ed.), *Transpersonal research methods for the social sciences: Honoring human experience*: 69-94. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Arı, G. S. ve Boylu, Y. 2013. İş dünyasına yönelik yayınlarda insan kaynakları alanının gelişimi: Türkiye açısından bir değerlendirme, 258-262. **21. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Armutlu, C. ve Arı, G. S. 2010. Yönetim modalalarının yüksek lisans ve doktora tezlerine yansımaları: Bibliyometrik bir analiz. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 37(1): 1-23.
- Bamberger, P. 2008. From the editors beyond contextualization: Using context theories to narrow the micro-macro gap in management research. *Academy of Management Journal*, 51(5), 839-846.
- Barca, M. ve Hızıroğlu, M. 2009. 2000'li yıllarda Türkiye'de stratejik yönetim alanının entelektüel yapısı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1): 113-148.
- Baum, J.A.C. 2011. European and North American approaches to organizations and strategy research: An atlantic divide? Not. *Organization Science*, 22(6): 1663-1679.
- Benligiray S. 2009. Türkiye'de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler ve bu tezlerde incelenen temaların analizi: 1983-2008. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1): 167-197.
- Berkman, A.Ü. ve Kozan K. 1979. Amme İdaresi Dergisi'nde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 2(1) 9-26.
- Berkman, A. Ü. 1987. Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanan makaleler ve Türk yönetim bilimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 20(4): 19-42.
- Berkman, A.Ü. 1995. Türk kamu yönetimi disiplinine ilişkin genel bir değerlendirme. *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri* (I) 51-58, Ankara: TODAİE.
- Berkman, A. Ü. 2009. Türk yönetim yazını ve Türkiye'de yönetim-örgüt alanının gelişimi: 1990 yılı sonrası (nereden nereye). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 13-24.
- Çoşkun, R. 2009a. "Yönetim-organizasyon" ders kitaplarında biçim ve ideoloji. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 239-258.
- Çoşkun, R. 2009b. Türkiye'de insan kaynakları yönetiminin alanı: İKY ders kitapları üzerinde bir tartışma. **17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı**, 28-31, 21-23 Mayıs 2009, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Daft, R.L. 1980. The evolution of organization analysis in ASQ, 1959-1979. *Administrative Science Quarterly*, 25(4): 623-636.
- Dalyan, F. 2002. Stratejik yönetim alanında yapılmış lisansüstü çalışmalarla ilgili bir durum saptaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2): 57-79.

- Dirlik, S. 2011. Örgütler ve yönetim alanındaki uluslararası ders kitapları ile ulusal ders kitaplarının karşılaştırılması. **19. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 216-222. Orion Kitabevi.
- Dirlik, S. ve Şehitoğlu, Y. 2015. Türkiye'deki yönetim yazınında süreklilik ve değişim: 2000'li yıllarda Türkiye'de yönetim yazını. **23. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Cilt: 1, 59-66.
- Duman, Ş. A., Kalemci, R. A. ve Çakar, M. 2005. Türkiye'de stratejik yönetim alanının kapsamını belirlemeye yönelik bir araştırma. **Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 5(1): 57-72.
- Duygulu, E. ve Bağcı, Z. 2008. Örgüt ve yönetim yazınında dört kuram ve Türk yönetim yazınına yansımaları. **16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 866-869. İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Duygulu, E. ve Sezgin, O.B. 2015. Türkiye'de örgütsel davranış yazını doktora tezlerine yönelik bir inceleme. **İş ve İnsan Dergisi**, 2(1): 13-25.
- Erçek, M. 2004. Çeviri, aktör ağları ve eksik/öncül kurumsallaşma: Türkiye'deki mesleki personel/insan kaynakları söyleminin yeniden kurgulanması, 1960-1999. **Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 4(2), 129-195.
- Erçek, M. 2006. "HRMization in Turkey: Expanding the rhetoric reality debate in space and time. **International Journal of Human Resources Management**, 17(4), 648-672.
- Erçek, M. 2009. DMAIC PUKO'ya karşı: Türkiye'de yönetim modalarının söylemsel etkileşimi ve yayılım dinamikleri. **17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 334-336.
- Erçek, M. ve Üsdiken, B. 2011. **İşletme iktisadı: Türkiye'de bir akademik disiplinin oluşumu, gelişimi ve sönüşü**. Prof. Dr. Haydar Kazgan'a Armağan: Yakın Tarihimizin İktisadi Panoraması, Tokdemir, Ertuğrul and Günçavdı, Öner İ. and Kayam, Saime S. (eds.), Ankara: Türk Tarih Kurumu, 229-260.
- Erdem, F. 2009. Örgütsel davranış alanında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 4(1): 65-78.
- Erdemir, E. 2008. Yönetim ve örgüt araştırmalarında ölçek kullanımı: Yönetim organizasyon kongre bildirileri örneği. **16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 397-403.
- Erdemir, E. 2009. Türkiye'de yönetim/örgüt alanının gelişimi. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 4(1): 7-12.
- Eroğlu, O. 2015. Türk yönetim ve organizasyon yazınında mobbing: Yönetim ve organizasyon kongresi bildirileri ve lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 10(1): 269-286.

- Greenwood, R., Oliver, C., Sahlin, K., & Suddaby, R. 2008. Introduction. Greenwood, R., Oliver, C., Sahlin, K., & Suddaby, R. (Ed.). *Sage handbook of organizational institutionalism*: 1-47. London, UK: Sage.
- Guillén, M.F. 1994. *Models of management*. The University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Gürol, Y., Doğrusoy, G. ve Aşık, Ö. 2004. Yönetim alanında çalışan Türk akademisyenlerin çalışmalarında kullandıkları modern-sonrası teoriler üzerine bir inceleme. **12. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 136-139. Bursa.
- Kassem, M.S. 1976. Introduction: European versus American organization theories' in European contributions to organization theory. Geert Hofstede and M. Sami Kassem (eds), 1-17. Assen/Amsterdam: Van Gorcum.
- Kalemci, R. A. ve Tuncay, M. 2015. Türkiye ve ABD insan kaynakları yönetimi yazınına ele aldığı konular açısından karşılaştırılması: Bir içerik analizi, **23. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Cilt: 1, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları: Muğla. 550-554.
- Katrinli, A., Özmen, Ö. ve Arbak Y. 1995. Kamu yönetimi disiplininde yöntem. *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri* I. Cilt, TODAİE, 31-36.
- Ketchen, D.J., Boyd, B.K. ve Bergh, D.D. 2008. Research methodology in strategic management: Past accomplishments and future challenges. *Organizational Research Methods*, 11(4): 643-658.
- Kırkbeşoğlu, E., Sözen, C. ve Kurt, E. 2014. Türkiye'de örgüt kuramı çalışmalarının bibliyometrik profili: Atıf ağlarının dönemsel karşılaştırması. **22. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Aybil Yayınları: Konya. 199-204.
- Kipping, M., Engwall, L., & Üsdiken, B. 2008. Preface: the transfer of management knowledge to peripheral countries. *International Studies of Management & Organization*, 38(4), 3-16.
- Koç, U. 2010. Türk örgütsel öğrenme yazını: Ulusal yönetim ve organizasyon kongre bildirileri örneği. **18. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 266-274. 20-22 Mayıs 2010. Çukurova Üniversitesi İşletme Bölümü Adana.
- Koç, U., Türker Y. ve Özcan, H. M. 2013. Çevre'deki bilim: Türkiye'deki insan kaynakları yönetimi araştırmaları. **21. Yönetim ve Organizasyon Bildiriler Kitabı**, 750-755. Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya.
- Koza, M.P. ve Thoenig, J.C. 1995. Organizational theory at the crossroads: Some reflections on European and United States approaches to organizational research. *Organization Science*, 6(1): 1-8.
- Köseoğlu, M.A. Karayormuk, K. ve Barca, M. 2013. Stratejik yönetim literatüründe iş etiğinin sınırları nasıl çiziliyor? Türkiye'deki akademik çalışmalar üzerine bir araştırma, *İş Ahlakı Dergisi*, 6(1): 1-33.

- Köseoğlu, M.A., Akdeve E. ve Karayormuk, K. 2014. Stratejik yönetim araştırmalarında hangi yöntem(ler) uygulanıyor? Lisansüstü tezler üzerine bir araştırma. **22. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Aybil Yayınları: Konya. 945-952.
- Kutanis, R., Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım, E. 2007. Nitel araştırmanın dayanılmaz hafifliği-2: İdealler ve gerçekler. **15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri Kitabı**, 233-243.
- Özcan, K. 2012. From the frankfurt school to business schools: Critical management studies in Turkey. **International Journal of Organizational Analysis**, 20(1): 107-123.
- Özen, ř. 1995. Kamu yönetimi yazınımız ve örgütler-yönetim çalışma alanı: Tehlikeli ilişkiler, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri** I.Cilt, TODAİE, 71- 96.
- Özen, ř. 1999. Türkiye’de guru söylemi modasının nedenleri. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** 54(1): 97-121.
- Özen, ř. 2000. Türk yönetim/organizasyon yazınında yöntem sorunu: Kongre bildirileri üzerine bir inceleme. **Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi**, 1(1): 89-118.
- Özen, ř. 2002a. Türkiye’deki örgütler/yönetim araştırmalarında törensel görgülcülük sorunu. **Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 2(2): 187-213.
- Özen, ř. 2002b. Bağlam, aktör, söylem ve kurumsal değişim: Türkiye’de toplam kalite yönetiminin yayılım süreci, **Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 2(1), 47-90.
- Özen, ř. 2002c. Toplam kalite yönetimi’nin Türkiye’de yeniden kurgulanması: Koşul-bağımlı türdeşleşme tezinin bir testi. **Amme İdaresi Dergisi**, 35 (1), 105-142.
- Özen, ř. 2004. Örgütsel analizde Türkiye kaynaklı kurumsal kuram çalışmaları. **Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 4(2), 89-100.
- Özen, ř. ve Kalemci, A. 2006. Ulusal yönetim ve organizasyon kongrelerinin Türkiye’deki görgül araştırma anlayışının benimsenmesine etkisi. **V. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi**, Cilt: II, 576-583, Kocaeli Üniversitesi İİBF Yayını, Kocaeli.
- Özen, ř. ve Berkman, Ü. 2007. Cross-national reconstruction of managerial practices: TQM in Turkey. **Organization Studies**, 28(6), 825-851.
- Özen, ř. 2009. Yerli ve ithal yönetim uygulamalarının meşrulaştırılmasında merkez-çevre farklılaşması: Bir model ve ilk bulgular. **17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı**, 770-776, 21-23 Mayıs 2009, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Özen, ř. 2013. Örgüt kuramlarını bağlamla ilişkilendirmek. **5. Yönetim ve Organizasyon Yaz Seminerleri**. Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Özen, ř. 2015. Yerel ve ithal yönetim uygulamalarının kaynak ve alıcı ülkelerde meşrulaştırılması: Çok bölümlü yapı ve holding yapısı karşılaştırması. **23. Ulusal Yönetim**

- ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı*, 94-97, 14-16 Mayıs 2015, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Muğla.
- Ramos-Rodríguez, A.-R. ve Ruiz-Navarro, J. 2004. Changes in the intellectual structure of strategic management research: A bibliometric study of the Strategic Management Journal, 1980-2000. *Strategic Management Journal*, 25(10): 981-1004.
- Sahlin-Andersson, K., & Engwall, L. 2002. *The expansion of management knowledge: Carriers, flows, and sources*. Stanford University Press.
- Sayılar, Y. 2005. İnsan kaynakları yönetimi alanının Türkiye'deki gelişim çizgisi: Yönetim organizasyon kongreleri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2): 147- 176.
- Semerçioz, F. 1998. 1982 -1996 yılları arasında yönetim konularında yurt içinde ve yurt dışında hazırlanan doktora tezleri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma, *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 27(1): 105-122.
- Sezerel, H. ve Tonus, H.Z. 2014. İnsan kaynakları yönetiminden farklılık kaynakları yönetimine: Türkiye'de farklılıkların yönetimi yazınına incelenmesi. **22. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 852-857. Aybil Yayınları: Konya.
- Scandura, T. A. ve Williams, E. A. 2000. Research methodology in management: Current practices, trends, and implications for future research. *Academy of Management Journal*, 43 (6): 1248-1264.
- Tak, B. Aydem Çiftçioğlu, B., Acar, D. ve Bağrıacı, A. 2009. "Yabancı yazın-bağımlı olma" üzerine bir tartışma: Türkçe örgütsel bağlılık yazınına genel profili. **17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 39-44. 21-23 Mayıs 2009 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İşletme Bölümü, Eskişehir.
- Taşcı, D. ve Koç, U. 2006. Komplekslik kuramının yönetim ve organizasyon alanına katkıları nelerdir?: Yazın incelemesi ve kuramsal tartışmalar. **14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, 201-208. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Erzurum.
- Taysir, E. A. 2014. Kurumsal kuramın kurumsallaşması: Türkiye kaynaklı kurumsal kuram çalışmalarına ilişkin genel bir değerlendirme. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. Sayı 1. Cilt 41: 53-74.
- Türker, Y. ve Yalçınkaya A. 2014. Türk yönetim/örgüt yazınında örgüt kuramı çalışma alanı: 2002-2013 yılları arası kongre ve çalıştay bildirimleri üzerine bir değerlendirme. **22. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Aybil Yayınları: Konya. 672-678.
- Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. 1992a. Türkiye'de yayımlanan yönetimle ilgili makalelerdeki atıflar üzerine bir inceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 25(2): 107-134.
- Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. 1992b. Türkiye'de yayımlanan yönetimle ilgili veri temelli makalelerde yöntem. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 19(2): 249-266.

- Üsdiken, B. ve Pasadeous, Y. 1993. Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2): 73-93.
- Üsdiken, B. 1995. Örgüt kuramında yeni yol ayrımları: Kuzey Amerika, Avrupa ve Türkiye, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri*, c. 1., ss. 97-110. Ankara: TODAİE.
- Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. 1995. Organizational analysis in North America and Europe: A comparison of co-citation networks. *Organization Studies*, 16(3): 503-524.
- Üsdiken, B. 1996. Importing theories of management and organization: The case of Turkish academia. *International Studies of Management and Organization*. 26: 33-46.
- Üsdiken, B., Seleker, N. ve Çetin, D. 1998. Türkiye’de yönetim yazınına egemen anlayışın oluşumu: Sevk ve idare dergisi üzerine bir inceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 31(1): 57-87.
- Üsdiken, B. ve Çetin, D. 1999. Türkiye’de akademik dünyanın yönetme işine yaklaşımında 1950’li yıllarla birlikte ne değişti?, *Amme İdaresi Dergisi* 32(4): 47-65.2.
- Üsdiken, B. ve Çetin, D. 2001. From betriebswirtschaftslehre to human relations: Turkish management literature before and after the second world war. *Business History*, 43(2): 99-124.
- Üsdiken, B. ve Leblebici, H. 2001. Organization theory. N. Anderson, D. Ones, H.K. Sinangil ve C. Viswsvaran, (Der.). *International Handbook of Work and Organizational Psychology 2*, (ss. 377-397). Newbury Park, CA: Sage.
- Üsdiken, B. ve Erden, Z. 2001. Örnek alma, mecbur tutulma ve geçmişe bağımlılık: Türkiye’deki yönetim yazınında değişim. *Amme İdaresi Dergisi*, 34(4): 1-31.
- Üsdiken, B. ve Erden, Z. 2002. 1990’lı yıllarda Türkiye’de yönetim alanı: Disiplinin yapısı ve yaklaşımlar. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 91-112.28.
- Üsdiken, B. ve Wasti, S. A. 2002. Türkiye’de akademik bir inceleme alanı olarak personel veya “insan kaynakları” yönetimi, 1972-1999. *Amme İdaresi Dergisi*, 35 (3): 1-37.
- Üsdiken, B. 2002. Tarihsel bir bakışla bilim-yönetim birlikteliği. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 127-154.
- Üsdiken, B. 2003. Türkiye’de iş yapmanın ve işletmenin akademikleştirilmesi, 1930-1950. *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 58(1): 119-147.
- Üsdiken, B. 2004a. Exporting managerial knowledge to the outpost: Penetration of human relations into Turkish academia. *Management Learning*, 35(3): 255-70.
- Üsdiken, B. 2004b. Adın bir önemi var mı? Türkiye’de yönetimle ilgili görgül çalışmalar için “uygulama” nitelemesi. *12. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, Bildiriler Kitabı*, 296-297.
- Üsdiken, B. 2009. Bir örgütsel alanın yeniden şekillenışı: Türkiye’de iş hayatına yönelik yüksek öğretimde değişim, 1955-1975. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 35 (Özel Sayı), 1-40.

- Üsdiken B., ve Wasti S. A. 2009. Preaching, teaching and researching at the periphery: Academic management literature in Turkey, 1970-1999. *Organization Studies*, 30(10): 1063-1082.
- Üsdiken, B. 2010. Between contending perspectives and logics: Organizational studies in Europe. *Organization Studies*, 31, 715–35.
- Üsdiken, B. 2014. Centres and peripheries: Research styles and publication patterns in 'top' US journals and their European alternatives, 1960–2010. *Journal of Management Studies*, 51(5): 764–789.
- Yalçınkaya, A. ve Türker, Y. 2014. Türk yönetim/örgüt yazınında örgüt kuramı çalışma alanı: 2002-2013 yılları arası lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme. (ss.219-236). **5. Örgüt Kuramı Çalıştayı**, İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul.
- Yalçınkaya, A. ve Türker, Y. 2015. Bağlamı dikkate almak: Türkiye kaynaklı örgüt kuramı çalışmaları üzerine bir inceleme. **VI. Örgüt Kuramı Çalıştayı Bildiriler Kitabı**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla. 36-61.
- Yozgat, U. ve Kartaltepe, N. 2009. Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1):149-164.

Ek 1. Tablo 6. Türkiye'deki Yönetim Yazını İncelemeleri Üzerine Bir Liste

	Yayın	Kategori*	İncelemedeki Zaman Çerçevesi	Yöntem	İncelenen Yayın Türü ve Sayısı veya Görgül Zemin	İncelenen Yazının Alanı/Konu
1	Berkman (1987)	1	1968-1987	İçerik analizi	503 makale (99'u Yönetim ve Organizasyon Makalesi)	Kamu Yönetimi ve Yönetim ve Organizasyon
2	Üsdiken ve Pasadeos (1992a)	1	1975-1989	Bibliyometrik analiz	237 makale	Yönetim ve Organizasyon ^a
3	Üsdiken ve Pasadeos (1992b)	2	1975-1989	İçerik analizi	237 makale	Yönetim ve Organizasyon ^a
4	Üsdiken ve Pasadeos (1993)	3	1975-1989	Bibliyometrik analiz	107 makale	Örgütler ve Yönetim
5	Üsdiken (1995)	3	1980-1995	Kavramsal	-	Örgüt Kuramı
6	Üsdiken (1996)	4	1971-1991	Bibliyometrik analiz	173 makale	Yönetim ve Organizasyon ^a
7	Semerçioz (1998)	5	1982-1996	İçerik analizi	434 lisansüstü tez (115'i Türkiye Kaynaklı)	Yönetim ve Organizasyon
8	Üsdiken, Selekler ve Çetin (1998)	1	1966-1978	İçerik analizi	118 makale	Yönetim ve Organizasyon ^a
9	Üsdiken ve Çetin (1999)	1	1935-1965	İçerik analizi	23 makale	Yönetim ve Organizasyon
10	Özen (1999)	4	2000 öncesi	Kavramsal	-	Yönetim ve Organizasyon
11	Özen (2000)	2	1996-1998	İçerik analizi	78 bildiri	Yönetim ve Organizasyon
12	Üsdiken ve Çetin (2001)	1	1935-1965	İçerik analizi	55 kitap/23 makale/58 popüler dergi yazısı	Yönetim ve Organizasyon
13	Üsdiken ve Erden (2001)	2	1972-1979/1990-1999	İçerik analizi	318 makale	Yönetim ve Organizasyon

Tablo 6.'nın devamı...

14	Dalyan (2002)	3	1983-2002	İçerik analizi	311 lisansüstü tez	Stratejik Yönetim
15	Özen (2002a)	2	2000 öncesi	Kavramsal	-	Yönetim ve Organizasyon
16	Üsdiken (2002)	2	2000 öncesi	Kavramsal	-	Yönetim ve Organizasyon
17	Üsdiken ve Erden (2002)	1	1990-1999	Bibliyometrik analiz	174 makale	Yönetim ve Organizasyon ^a
18	Üsdiken ve Wasti (2002)	3	1972-1999	İçerik analizi	94 makale	İnsan Kaynakları Yönetimi
19	Özen (2004)	5	1991-2004	İçerik Analizi	15 makale	Kurumsal Kuram
20	Üsdiken (2004a)	4	1950-1965	İçerik analizi	23 eser (makale+bildiri)	Örgütsel Davranış
21	Duman, Kalemci ve Çakar (2005)	3	1980-2005	İçerik analizi	136 makale+bildiri	Stratejik Yönetim
22	Sayınlar (2005)	3	2000-2004	İçerik analizi	53 bildiri	İnsan Kaynakları Yönetimi
23	Özen ve Kalemci (2006)	2	2000-2005	İçerik analizi	148 makale+bildiri	Yönetim ve Organizasyon
24	Taşçı ve Koç (2006)	5	2006 öncesi	Tarama	Yazın Taraması	Yönetim ve Organizasyon
25	Kutanis, Bayraktaroglu ve Yildirim (2007)	2	1996-2006	İçerik analizi	62 bildiri	Yönetim ve Organizasyon
26	Duyugulu ve Bağcı (2008)	5	2008 öncesi	Tarama	Türkiye'deki İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerine Ait Dergiler	Yönetim ve Organizasyon
27	Erdemir (2008)	2	2002-2007	İçerik analizi	211 bildiri	Yönetim ve Organizasyon
28	Barca ve Hızıroğlu (2009)	3	2000-2008	Bibliyometrik analiz	102 bildiri	Stratejik Yönetim

Tablo 6.'nın devamı...

29	Benliğray (2009)	3	1983-2008	İçerik analizi	2216 lisansüstü tez	İnsan Kaynakları Yönetimi
30	Berkman (2009)	1	1990'lar sonrası	Kavramsal	-	Yönetim ve Organizasyon
31	Erçek (2009)	4	1996-2008	Tarama	ULAKBİM Veri tabanı taraması+popüler dergi taraması	Yönetim ve Organizasyon
32	Erdem (2009)	3	1996-2008	İçerik analizi	247 bildiri	Örgütsel Davranış
33	Tak, Aydem Çiftçioğlu, Acar ve Bağrırcı (2009)	5	2002-2009	İçerik analizi	59 bildiri+makale	Örgütsel Bağlılık
34	Üsdiken ve Wâstı (2009)	2	1970-1999	İçerik analizi	103 makale	Yönetim ve Organizasyon ^b
35	Yozgat ve Karaltepe (2009)	3	1998-2008	Bibliyometrik analiz	391 bildiri	Örgüt Kuramı ve Örgütsel Davranış
36	Alakavuklar (2010)	5	2010 öncesi	Tarama	Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri + SSCI + Eleştirel Yönetim Dergileri + ULAKBİM Veri Tabanı	Eleştirel Yaklaşım
37	Armutlu ve Arı (2010)	4	1986-2008	İçerik analizi	520 lisansüstü tez	Yönetim ve Organizasyon
38	Koç (2010)	5	1996-2009	İçerik analizi	34 bildiri	Örgütsel Öğrenme
39	Alakavuklar ve Parker (2011)	5	2011 öncesi	Kavramsal	-	Eleştirel Yaklaşım
40	Özcan (2012)	5	1996-2011	İçerik analizi	65 bildiri	Eleştirel Yaklaşım
41	Akdeve ve Köseoğlu (2013)	3	2000-2012	İçerik analizi	186 lisansüstü tez	Stratejik Yönetim
42	Akar (2013)	3	2000-2009	İçerik analizi	28 makale+bildiri	İnsan Kaynakları Yönetimi

